

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2018

Petr Tobiášek

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

Vzestup a pád Trčků z Lípy za třicetileté války

Bakalářská práce

Autor: Petr Tobiášek
Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání
Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: doc. PhDr. Martin Šandera, Ph.D.

Hradec Králové, 2018

Zadání bakalářské práce

Autor:	Petr Tobiášek
Studium:	P15P0727
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Historie se zaměřením na vzdělávání, Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Vzestup a pád posledních Trčků z Lípy za třicetileté války
Název bakalářské práce AJ:	The Rise and the Fall of the last Trčků of Lípa during the Thirty Years War

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce bude sledovat osudy příslušníků politické aktivity i soukromý život příslušníků rodu Trčků z Lípy, od počátku stavovského povstání až k osudovému konci v 30. letech 17. století. Soustředit se bude především na osobnosti Jana Rudolfa Trčky, jeho manželky Marie Magdaleny rozené z Lobkovic a jejich potomků, v první řadě Adama Erdmana. Podá rovněž obraz proměn majetkové základny a vysloví se i k problematice života poddaných, zejména příčinám a průběhu selského povstání na Opočensku v roce 1628.

Documenta Bohemica Bellum Tricennale illustrantia. Quellen zur Geschichte des Dreissigjährigen Krieges aus tschechoslovakischen Archiven und Bibliotheken I-VII, Edd. Josef Polišenský a kol., Praha 1971-1981. BÍLEK, Václav Tomáš, Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618, Praha 1882. FUKALA, Radek, Sen o odplatě: dramata třicetileté války, Praha 2016. FUKALA, Radek, Třicetiletá válka, nebo všeobecný evropský konflikt 17. století? otázky, úvahy a problémy, České Budějovice 2012. KOLLMANN, Josef, Valdštejnův v konec: historie 2. generalátu 1631-1634, Praha 2001. KOŘÁN, Ivo, Karel MICHL a Karel ZAHÁLKA, Smiřice: stručné dějiny města, Hradec Králové 1975. KROFTA, Kamil, Přehled dějin selského stavu v Čechách a na Moravě, Praha 1919. JANÁČEK, Josef, Valdštejn a jeho doba, Praha 2003. JANÁČEK, Josef, Valdštejnova smrt, Praha 1974. JANÁČEK, Josef, Ženy české renesance, Praha 1996. MATOUŠ, Václav, Dějiny města Dobrušky v datech 1320-1990, Dobruška 1994. MICHL, Karel, Selské bouře na Hradecku 1628 a 1775, Hradec Králové 1951. PEKAŘ, Josef, Valdštejn: 1630-1634: (dějiny valdštejnského spiknutí), Praha 2008. POLIŠENSKÝ, Josef, Třicetiletá válka a český národ, Praha 1960. POLIŠENSKÝ, Josef, KOLLMANN, Josef, Valdštejn. Ani císař, ani král, Praha 2001. PTÁČEK, Josef, Dobruška a Opočno, Praha 2008. RATHOUSKÝ, Václav a Zbyněk LIKOVSKÝ, Opočno 1068-2000, Praha 2006. SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze království českého, Praha 1994. STRAKA, Cyril Antonín, Albrecht z Valdštejna a jeho doba: na základě korespondence opata Strahovského Kašpara z Questenberka, Praha 1911.

Garantující pracoviště:	Historický ústav, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Martin Šandera, Ph.D.
Oponent:	prof. PhDr. Ondřej Felcman, CSc.
Datum zadání závěrečné práce:	18.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně, a že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 16.6.2018

Podpis

Anotace

TOBIÁŠEK Petr, *Vzestup a pád posledních Trčků z Lípy za třicetileté války*, Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2018, bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tématem Trčků z Lípy a jejich historickým vývojem s důrazem na 1. pol. 17. století, kdy docházelo k jejich velkým majetkovým proměnám. Z dostupných pramenů a literatury práce popisuje nástup Jana Rudolfa Trčka a jeho chotě Marie Magdaleny, rozené Lobkovicové, mezi přední české šlechtice. Dále jejich postoj ve stavovském povstání, následném životě a činnostem v průběhu třicetileté války. Práce sleduje osudy jejich potomků, příbuzných a dalších nekatolických spojenců. V samotném závěru práce popisuje jejich pád v podobě zapletení se do údajného Valdštejnova spiknutí a následnou budoucnost jejich majetků. Samostatná kapitola se věnuje také otázce sociálního života poddaných a zejména jejich nespokojenost, která na Opočenském trčkovském panství vyústila v selskou rebelii v roce 1628.

Klíčová slova: Trčkové z Lípy, stavovské povstání, 1/2 17. století, východní Čechy, třicetiletá válka.

Annotation

TOBIÁŠEK Petr, *The Rise and the Fall of the last Trčků of Lípa during the Thirty Years War*, Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2018, Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis is focused on the kin of Trčkové z Lípy and their historical development with emphasis on 1st half of 17th century, when there were the big change of their property ownership. On the basis of the available sources and literature, this thesis describes entry of Jan Rudolf Trčka and his wife Marie Magdalena, born Lobkovicová, among the prominent Czech nobles. Further more, their attitude to the Bohemian Revolt and consequent life and activities during the Thirty Years War. The thesis follows the fates of their descendants, relatives and the other non-Catholicallies. At the end this thesis describes their fall in the form of involvement in the all aged conspiracy of Wallenstein and the subsequent future of their possession. A separate chapter deals with the question of the social life of the subjects and, in particular, their dissatisfaction, which caused a rural rebellion in the Opočenském trčkovském domain in 1628.

Keyword: Trčkové z Lípy, Bohemian Revolt, 2nd half of 17th century, East Bohemia, Thirty Years' War.

Obsah

Úvod	1
1. Historie rodu do nástupu Jana Rudolfa	3
2. Jan Rudolf Trčka	7
3. Marie Magdaléna Trčková	8
4. Jan Rudolf a Marie Magdalena	9
5. Majetkový vzestup Trčků po Bílé hoře	11
6. Selské povstání na trčkovských statcích 1628	14
7. Pokračovatelé rodu	20
8. Adam Erdman Trčka	23
9. Adam Erdman Trčka a Albrecht z Valdštejna.....	24
10. Pád Trčků z Lípy	27
11. Konfiskace majetků	29
Závěr	32
Seznam pramenů a edic	34
Seznam literatury	34
Seznam zkratk.....	38
Jmenný rejstřík.....	39
Přílohy.....	41

Úvod

Předkládaná bakalářská práce je zaměřena na šlechtický rod Trčků z Lípy a jejich osud zejména ve třicetileté válce. Trčkové z Lípy se na české politické scéně objevili již za husitských válek a ve vysokých funkcích se drželi až do osudného roku 1634. Práce nejprve stručně sumarizuje historický vývoj rodu od Mikuláše Trčky z Lípy až po Jana Rudolfa Trčku z Lípy. Jan Rudolf se na počátku 17. století stal jediným příslušníkem tohoto aristokratického rodu, a tedy majitelem rozsáhlým statků rozdrobených v několika částech Českého království. Nejvíce statků Trčkové vlastnili na Hradecku, Čáslavsku a v Posázaví.

V další části se práce věnuje životu Jana Rudolfa a jeho choti Marie Magdaleny, rozené Lobkovicové. Tato energická renesanční šlechtična upoutala větší zájem také historiky. Ti ji oproti jejímu manželu Janu Rudolfovi líčí jako aktivnější obchodnici a kariéristku.¹ Práce krom jejich rodinného života sleduje zejména jejich cestu k majetkovému a společenskému vzestupu po roce 1618.

Samostatnou kapitolou práce je zobrazení poddanského života během třicetileté války. Tato kapitola přibližuje průběh selského povstání na trčkovském opočenském panství. Sedlácká vzpoura se později přelila i na sousední statky. Zdroje k této kapitole se nacházejí zejména v archivním fondu Archiv Města Dobrušky ve Státním okresním archivu v Rychnově nad Kněžnou.² Problematikou života poddaných se také zabývalo mnoho především regionálních historiků. Mezi nejvíce propracované práce se řadí články od Václava Matouše³ nebo Michala Hofmana⁴. Ze starších prací lze jmenovat článek od Elišky Čánové⁵.

Následná část práce se věnuje potomkům Jana Rudolfa a Marie Magdaleny Trčkových. Největší důraz je kladen na osobu Adama Erdmana Trčku z Lípy. Tento

¹ Josef JANÁČEK, *Ženy české renesance*, Praha 1996.

² SOKA Rychnov nad Kněžnou, f. AM Dobruška, kn. č. 6.

³ Václav MATOUŠ, *Velká selská rebelie na opočenském panství roku 1628*, Orlické hory a Podorlicko 11, 2001, s. 160–165. TÝŽ, *Úloha města Dobrušky v selském povstání roku 1628*, Orlické hory a Podorlicko 1, 1968, s. 119–150.

⁴ Michal HOFFMAN, *Ke strategii a organizaci povstání na trčkovských panstvích roku 1628*, Orlické hory a Podorlicko 14, 2007, s. 285–298.

⁵ Eliška ČÁNOVÁ, *K problematice povstání r. 1628 na trčkovských panstvích v Podorlicku*, Orlické hory a Podorlicko 6, 1974, s. 95–112.

prvorozený syn Jana Rudolfa a Marie Magdaleny ještě na konci 20. let 17. století posunuje společenské postavení Trčků až k hraběcím titulům. Jeho spolupráce s Albrechtem z Valdštejna se z počátku jevila jako velmi výhodná šance k uchopení ještě větší moci v zemi. Riskantní plány tohoto ambiciózního, tehdy již říšského hraběte, však vzaly za své 25. února roku 1634, kdy byl spolu se svými spojenci v Chebu zavražděn. O životě i následném osudu generalissima Albrechta z Valdštejna vyšlo již mnoho historických prací, z nichž nejvíce vycházím z děl Josefa Polišínského⁶ a Josefa Kollmanna.⁷

Následné události Trčků po pádu Valdštejna popisují poslední kapitoly práce. Pojednávají o konfiskačním procesu majetků Adama Erdmana a později také Jana Rudolfa. Poslední část se zaměřuje na osudy jednotlivých panství, která získala nové majitele zejména z řad zahraniční šlechty. K tématu konfiskací mi jako hlavní zdroj pomohlo dílo největšího odborníka Václava Tomáše Bílka.⁸

Cílem této práce je tedy zmapovat průběh vzestupu rodu Trčků z Lípy z již tak vysoké společenské pozice na počátku 17. století až na úplný vrchol, kterého dosáhli na prahu 30. let téhož století. Pramenná základna k tomuto tématu není ucelená, neboť Trčkové z Lípy jako jeden z mála takto významných rodů nemají svůj vlastní rodový fond. Množství dokumentů je tak rozmístěno jak v Národním archivu v Praze, tak v jednotlivých oblastních a okresních archivech. Literatura má rovněž překvapivý nedostatek v tom, že chybí ucelená monografie tohoto rodu. Vzhledem k jejich vysokému postavení a událostem, se kterými jsou Trčkové spojeni, se však nalézají dostatek informací i v literatuře, která není primárně o nich. Bohatým zdrojem informací jsou publikace od Augusta Sedláčka.⁹

O Trčcích z Lípy existují i absolventské práce. Diplomová práce Ondřeje Pavlovce¹⁰ se ale zaměřuje na opočenské panství s důrazem na analýzu jeho hospodářských aktivit. Autor navíc čerpal výhradně z archivního fondu Velkostatek Opočno.

⁶ Josef POLIŠENSKÝ a Josef KOLLMANN, *Valdštejn: ani císař, ani král*, Praha 1995.

⁷ Josef KOLLMANN, *Valdštejnův konec: historie 2. generalátu 1631–1634*, Praha 2001.

⁸ Václav Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, Praha 1882.

⁹ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého, II. Díl Hradecko*, Praha 1994.

¹⁰ Ondřej PAVLOVEC, *Trčkové z Lípy na opočenském panství*, diplomová práce, Filosofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc 2008.

1. Historie rodu do nástupu Jana Rudolfa

Trčkové z Lípy byli českým starobylým šlechtickým rodem pocházejícím údajně od vsi Lípa poblíž Hradce Králové. Prvním významnějším představitelem byl Mikuláš Trčka, který se zúčastnil husitských válek na straně utrakvistů a během nich získal velké majetky rozprostřené po celém království, nejvíce však v Posázaví a na Čáslavsku. Později také podporoval Jiřího z Poděbrad. Za své sídlo si zvolil hrad Lipnice, který získal roku 1436 spolu s Německým Brodem a vesnicemi v okolí. Na Lipnici si nechal vystavět gotický palác (dnešní Samsonova věž) a často se zde scházel právě s Jiřím z Poděbrad.¹¹ Zemřel roku 1453 a zanechal po sobě tři syny, z nichž dva se dožili dospělosti a dědili tak získaná území. Byli to Burian I. Trčka a Mikuláš Trčka, zvaný starší.¹²

Burian I. Trčka šel ve šlépějích svého otce. S ním se ještě jako mladý zúčastnil bitvy u Ústí na Labem (1426). Zúčastnil se také ještě poselstva pro nevěstu krále Ladislava do Francie. I on se usadil na hradě Lipnice a měl dobré vztahy s Jiřím z Poděbrad. S jeho podporou se stal nejvyšším písařem zemským a majitelem kláštera v Želivě. Zemřel roku 1467 a zanechal po sobě tři syny.¹³

Nejvýznamnějším synem Buriana I. byl Mikuláš Trčka, zvaný mladší. Ten začal naplno rozvíjet hospodářský potenciál Trčků a rozšířil své děděné majetky zejména ve východních Čechách. Roku 1495 získal za 20 tisíc uherských zlatých hrad Opočen a blízké statky včetně městečka Dobrušky.¹⁴ Mezi další získaná zboží je nutno jmenovat ještě Smiřice, Třebechovice, Trhovou kamenici nebo Chotěboř a od roku 1489 hrady Lichtenburk a Oheb, které získal přímo od krále Vladislava Jagellonského.¹⁵ Mikuláš byl oddaným kališníkem a od roku 1467 čáslavským hejtmanem. Jeho kariérním vrcholem byl rok 1490, kdy byl ustanoven jedním ze čtyř zemských hejtmanů. S Mikulášem Trčkou je spjata i krutá událost, kdy roku 1507 nechal na Veliši zaživa zazdít svou údajně nevěrnou manželku

¹¹ *Archiv český 3*, ed. František Palacký, Praha 1844, s. 29–30.

¹² Jaroslav Lásk, *Vzestup a pád Trčků z Lípy*, HG Heraldika a genealogie, roč. XX., 1987, s. 38.

¹³ *Tamtéž*, s. 40.

¹⁴ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého – Hradecko*, Praha 1994, s. 47.

¹⁵ *Archiv český 3*, ed. F. Palacký, s. 559, s. 569–570, s. 572.

Kateřinu ze Šelumberka a z Kosti.¹⁶ Mikuláš Trčka z Lípy zemřel roku 1516, a to bez potomků. Svůj majetek odkázal své tetě Johance z Březovic (zejména východočeské statky) a bratru Burianu II. (Čáslavsko, Lipnicko).¹⁷

Burian II. Trčka rovněž rozšířil majetek svého rodu. Konkrétně zakoupil panství Humpolec.¹⁸ Zemřel roku 1522 a na Lipnicko nastoupil jeden z jeho mnoha synů Jan Trčka z Lípy, zvaný starší. Ten majetek spravoval do roku 1549, kdy zemřel bez potomků. Rodový majetek v Posázaví se následně dělil mezi vícero příbuzných.¹⁹

Johanka z Březovic, vdova po Mikuláši Trčkovi starším, měla své sídlo v nově koupeném a opraveném hradě Veliš, ke kterému patřilo i město Jičín, městečko Podhradí a dalších 21 vsí. Vlastnila také panství Říčany u Prahy a panství Vlašim. S Mikulášem starším měla celkem pět synů, z nichž nejvýznamnějšími byli Mikuláš a Zdeněk.²⁰ Zdeněk dědil Vlašim a Rychemburk. Mikuláš zůstal na Veliši a po jeho smrti roku 1540 dědil majetek jediný syn Vilém.²¹

Vilém Trčka z Lípy získával území ještě za života svého otce. V držení měl původně poměrně nevýraznou ves Bolehošť na Rychnovsku.²² Roku 1544 koupil od svého velišského bratrance Jana Trčky mladšího²³ sousední několikanásobně větší zboží Opočno, kam přesunul své sídlo. *Tehdy bylo opočenské zboží již natolik rozsáhlé, že obsahovalo hrad Opočen s oborou, městečko a dvůr poplužní pod ním, městečko Dobrušku, vsi Semechnice, Trnov, Třebešov, Dobřínov, Lično, Pohoř, Pulice, Křovice, Val, Domašín, Kamenici, Mělčany, Podlazice, Přepychy, Dobříkovec, Čáнку, Mokré, Meziříčí, Hradliště, Rohenice, Královu Lhotu, Slavětín, Hlohov, Domkov, Městec, Jesenici, Roztoky, Šestajovice, Veselici, Rychnov, Zvoli, Ples, Újezdec, Bukovinu, dvůr pustý Úlišťe, tvrz Třebechovice s městečkem, vsi Stěnkov, Krňovice, Nepasice, Blešno, Jeníkovice, Librantice, Výravu, Holíšovice, Bělušice,*

¹⁶ J. LÁSKA, *Vzestup*, s. 40.

¹⁷ *Tamtéž*, s. 41.

¹⁸ *Archiv český 5*, ed. František Palacký, Praha 1862, s. 558–559.

¹⁹ J. LÁSKA, *Vzestup*, s. 42.

²⁰ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého – Bydžovsko*, Praha 1995, s. 257.

²¹ J. LÁSKA, *Vzestup*, s. 41.

²² Jaroslav LÁSKA, *Někdejší Opočensko a jeho obyvatelé v urbářích panství ze XVI. až XVIII. století: články a studie*, Orlické hory a Podorlicko 9, 1999, s. 96.

²³ V té době žil jmenovec Jan Trčka starší – syn po výše psaném Burianovi II. Jan Trčka starší spravoval lipnické panství.

*Lozice, Skupice, Janovice a Chrbokov. Jan k tomu navíc přikoupil vsi Ledce, Polánku a df Přepych; konečně pak polovici hradu Frymburku s příslušenstvím.*²⁴

Vilém Trčka z Lípy podnikl roku 1551 spolu s dalšími členy české šlechty výpravu do italského Janova, kde přivítali nově zvoleného českého krále Maxmiliána I. Habsburského a poskytli mu doprovod do Čech. Maxmilian Habsburský se vracel ze Španělska. Tuto výpravu vedl Vratislav z Pernštejna. Právě po této cestě, která měla na Viléma politický, ale zejména kulturní vliv, se v Opočně pustil do nové přestavby původně gotického hradu na reprezentativní renesanční zámek. Přestavbu na zámecké sídlo započal už o 30 let dříve jeho strýc Zdeněk Trčka z Lípy, šlo však pouze o marginální stavební změny oproti těm, které započal Vilém.²⁵ Nový renesanční objekt byl dostavěn roku 1569.²⁶ Z původního gotického hradu je dodnes vidět pouze okrouhlá studniční věž, která později sloužila jako úschovna financí a také jako byt úředníků.²⁷ Rok 1562 byl důležitým mezníkem nejen ve Vilémově životě, ale také v historii Trčků z Lípy. Vilém Trčka byl povýšen do panského stavu. Prozatím však nešlo o dědičný titul. Roku 1568 dal Vilém Trčka také pokyn k výstavbě jičínské brány, známé dnes jako Valdická brána. Dokončení všech stavebních aktivit se však Vilém Trčka nedočkal, neboť v roce 1569 zemřel. Jeho manželka Barbora z Bibrštejna mu mužského potomka nepřinesla, a tak se jeho majetky dělily hned mezi několik příslušníků rodu.²⁸ Tělo Viléma bylo uloženo v nově vybudované rodové hrobce, která se nachází v Opočně, v dnešním kostele Nejsvětější trojice, dříve však známé jako hradní kaple sv. Ondřeje.²⁹ Vilém Trčka z Lípy patřil k nejbohatším osobám v zemi, což dokládá údaj, který vyčíslil jeho majetek na 170 000 kop grošů.³⁰

Jeho následovníkem, alespoň na opočenských statcích, se stal člen opět jediné větve rodu Jaroslav Trčka na Ledči a Opočně, který zde vládl osm let a rozšířil

²⁴ *Tamtéž*, s. 96–97.

²⁵ Tomáš ŠIMEK, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, VI východní Čechy*, Praha 1989, s. 343.

²⁶ František MUSIL – Ladislav SVOBODA, *Hrady*, s. 101.

²⁷ Čestmír BRANDEJS, *Opočno ve výuce dějepisu*, Orlické hory a Podorlicko 11, 2001, s. 108. Srov. J. LÁSKA, *Někdejší Opočensko*, s. 98.

²⁸ J. LÁSKA, *Někdejší Opočensko*, s. 97.

²⁹ A SEDLÁČEK, *Hrady – Hradecko*, s. 39.

³⁰ Alois MÍKA, *Majetkové rozvrstvení české šlechty v předbělohorském období*. In Sborník historický, sv. 15. Praha 1967. s. 57, 63, 68.

majetek o sousední statky Smiřice a Městec. Zemřel roku 1588 a jeho ostatky nalezneme v opočenské rodové hrobce. Majetek zdělili jeho synové Vilém a Kryštof Jaroslav.³¹

Významnější roli v dané době však zastával Jaroslavův mladší bratr, tedy strýc bratrů Viléma a Kryštofa Jaroslava, královský podkomoří Burian III. Trčka, který se svou chotí Kateřinou z Gutštejna sídlil na rozsáhlém území Trčků na Vysočině s centrem původně na Lipnici. Lipnici však roku 1561 prodal hraběti Františku Thurnovi a své sídlo si nově zvolil ve Světlé nad Sázavou. Světlu nechal povýšit na město a dal zde vybudovat renesanční zámek.³² Roku 1577 získal od českého krále Rudolfa II. panství Rychnov nad Kněžnou. Toto panství ale záhy prodal Kryštofu Betenglovi z Neuenperka a na Borohrádku.³³ Lze spekulovat o tom, o jak velký vliv tím bylo připraveno opočenské panství, které se nacházelo v sousedství, a které později mohutně rozšířil a zcelil Jan Rudolf. Sám Burian III. Trčka z Lípy nebyl nikdy povýšen do panského stavu.

Východočeské trčkovské statky mezi lety 1588–1601 spravovali bratři Vilém a Kryštof Jaroslav a pokračovali s majetkovou expanzí svých předchůdců, konkrétně zakoupili vsi: *Bačetín, Běstvin, Brtvu, Březiny, Dobré, Deštné, Hlinné, Hodkovice, Chábory, Jilovice, Klášter, Lhotu, Lomy, Masti, Mnichovy, Myškov, Očelice, Osečnice, Ostašovice, Oujezd, Podbřezy, Polánky, Provoz, Spáleníště, Novou Ves, Vranov, Vršovku, Vyhnanice, Zádolí a Zvole*.³⁴ Hospodářským centrem panství byla i nadále Dobruška, kde se mimo jiné vařilo pivo a díky privilegii z roku 1596 byly okolní vesnice povinny toto pivo odebírat.³⁵ Oba bratři byli odhodlaní a svobodní rytíři, kteří svůj život zasvětili především vojenství, proto nejprve Vilém, později pak Kryštof Jaroslav, vyrazili do války proti Turkům. Vilém velel své jednotce o počtu tisíc mužů a účastnil se dobytí Hatvanu. Později byl však zajat do tureckého otroctví, kde roku 1596 zemřel. Jeho bratr padl v bitvě u Bělehradu roku 1601. Oba bratři byli převezeni a pohřbeni v rodové hrobce Trčků v Opočně.³⁶ Oba byli rovněž bez

³¹ J. LÁSKA, *Vzestup*, s. 43.

³² August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého – Čáslavsko*, Praha 1997, s. 283.

³³ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého – Chrudimsko*, Praha 1993, s. 186.

³⁴ Václav RATHOUSKÝ – Zbyněk LIKOVSKÝ, *Opočno 1068–2000*, Praha 2006, s. 23–24.

³⁵ SOKA Rychnov, f. AM Dobruška, sign. A/13.

³⁶ Josef JANÁČEK, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 1987, s. 324–325. Srov. J. LÁSKA, *Někdejší Opočensko*, s. 97.

potomků. Jejich statky tak zdědil bratranec Jan Rudolf Trčka z Lípy, který již vlastnil lipnické panství. Roku 1603 rázem patřil mezi vůbec nejbohatší muže v zemi s majetkem vyčísleným na 4996 osedlých.³⁷

2. Jan Rudolf Trčka

Jan Rudolf Trčka z Lípy se narodil kolem roku 1557 na hradě Lipnici.³⁸ Dětství prožil v Ledči nad Sázavou. Roku 1593 byl spolu se svými dvěma bratry³⁹ povýšen do panského stavu.⁴⁰ Rovněž zastával post chrudimského hejtmána.⁴¹ Roku 1595 přikoupil zpět rodné panství Lipnice. Lipnici získal výhodně za 15 000 kop grošů míšenských od hraběte Martina z Thurnu.⁴² Thurnům prodal panství jeho otec Burian III. Trčka z Lípy. Thurnové zde během 30 let vlastnictví vybudovali renesanční palác. Na Lipnici vyrůstal jeden z vůdců stavovského povstání – Jindřich Matyáš Thurn.⁴³ Z trčkovského paláce se dodnes dochovaly pouze obvodové zdi. Jan Rudolf Trčka obchodoval s Jindřichem Matyášem Thurnem i o několik let později. Roku 1605 mu za 150 000 kop míšenských prodal panství Veliš. Toto panství měl původně Matyáš Thurn získat jako věno za sňatek s dcerou Jana Rudolfa Markétou. Mladá nevěsta však zemřela nečekaně ještě před svatbou. Přátelský vztah Thurna s Trčkou pokračoval i o několik let později, kdy mu Marie Magdalena Trčková opakovaně poskytla finanční pomoc poté, co odešel do exilu.⁴⁴ Panství Veliš později získal spolu s dalšími konfiskáty v okolí Albrecht z Valdštejna.⁴⁵

Roku 1601 Jan Rudolf koupil statek Kounice u Prahy. Ten byl hospodářsky velmi rozvinutý a zásoboval trčkovské domy v Praze.⁴⁶ Jan Rudolf Trčka si udržoval, stejně jako jeho otec, také dobré vztahy s císařem Rudolfem II. Ten mu při slavnostech v Praze v roce 1597 věnoval po vyhraném turnaji bílého koně.

³⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady–Hradecko*, s. 51. Srov. Alois MÍKA, *Majetkové rozvrstvení české šlechty v předbělohorském období*, in Sborník historický, sv. 15, Praha 1967, s. 57.

³⁸ J. LÁSKA, *Vzestup*, s. 43.

³⁹ Bratry Jan Rudolfa byli Maxmilian Trčka a Burian Mikuláš Trčka. Oba zemřeli bez potomků ještě na konci 16. století.

⁴⁰ Jaroslav ŠŮLA, *Kladsko v plánech účastníků valdštejnského spiknutí*, Kladský sborník, 1998, s. 150.

⁴¹ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého – Podkrkonoší*, Praha 1995, s. 260.

⁴² Václav Tomáš BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, Praha 1882, s. 698.

⁴³ *Tamtéž*, s. 699.

⁴⁴ František HRUBÝ, *Marie Magdalena Trčková* In Královny a kněžny české, Praha 1996, s. 214. Srov. Josef JANÁČEK, *Valdštejn a jeho doba*, Praha 2003, s. 421.

⁴⁵ A. SEDLÁČEK, *Hrady – Podkrkonoší*, s. 261.

⁴⁶ V. T. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 704.

Roku 1608 se stal jeho komorníkem a získal od něho také malé statky poblíž Prahy, konkrétně Mochov, Bříství a Tlustovousy.⁴⁷

3. Marie Magdaléna Trčková

Manželka Jana Rudolfa Trčky Marie Magdalena se narodila roku 1569 do vlivné šlechtické rodiny Lobkoviců. Její otec Ladislav Popel mladší z Lobkovic byl zástupcem tzv. zbirožské větve tohoto rodu. Stejně jako Trčkové (Burian III., Jan Rudolf) měli Lobkovicové dobré vztahy s císařem Rudolfem II. U Lobkoviců to bylo zejména díky císařově osobnímu rádcí Pavlu Sixtu Trautsonovi. Ladislav Popel mladší se po vojenských zkušenostech v bojích s Turky vydal na úřednickou dráhu. Roku 1582 byl zvolen prezidentem České komory, kde vystřídal svého staršího bratra Jana.⁴⁸ Další ambiciózní bratr Ladislava Popela Jiří Lobkovic byl od roku 1585 nejvyšším hofmistrem Království českého. Strýc Marie Magdaleny Jiří Lobkovic však toužil po ještě větší moci a jeho následná jednání nakonec způsobila krach a krizi jeho rodu.⁴⁹

Roku 1592 zemřel Nejvyšší purkrabí Království českého Vilém z Rožmberka. Nedočkavý Jiří Lobkovic po tomto postu toužil natolik, že v dubnu roku 1593 na jednání zemského sněmu podal tajně skrze rytíře Šebestiána z Vřesovic stížný list na císaře Rudolfa II. V něm žádal mimo jiné o co nejrychlejší obsazení purkrabského úřadu.⁵⁰ Jiří si od tohoto kroku sliboval právě jmenování do nejvyšší funkce purkrabího. Překvapený zemský sněm však žádost o projednání stížného listu nepodpořil. Císař Rudolf II, který se o listu dozvěděl, nechal celou situaci prošetřit. Mezitím jmenoval nejvyšším purkrabím Adama II. z Hradce. Výsledky vyšetřování ukázaly, že původními autory stížnosti byl Jiří spolu se svým bratrem Ladislavem. Císař oba předvolal k soudu. Ladislav ještě před ním prchnul do exilu. 26. ledna 1594 byl v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti.⁵¹ Jiří byl odsouzen rovněž k ztrátě hrdla,

⁴⁷ J. LÁSKA, *Vzestup*, s.43.

⁴⁸ Stanislav KASÍK, Petr MAŠEK, Marie MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové, dějiny a genealogie rodu*, České Budějovice 2002, s. 111,217.

⁴⁹ Jan HALADA, *Lexikon české šlechty*, Praha 1992, s. 92.

⁵⁰ *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu, svazek VIII*, ed. Jan Bedřich Novák, s. 58.

⁵¹ J. JANÁČEK, *Rudolf II. a jeho doba*, s. 306–308.

nicméně nakonec byl jeho trest snižen na doživotní vězení na lobkovickém hradě Líčkov, kde také zemřel.⁵²

Zatímco byl Ladislav Popel Lobkovic ve vyhnanství, bojovala jeho žena hraběnka Magdalena ze Salmu o majetek, který zbyl po jejím muži. Ten měl být císařským patentem zkonfiskován. Sama Magdalena ze Salmu byla v takové situaci vůbec poprvé, neboť rod Salmů byl v té době znám svou stálou loajálností k císařskému dvoru. Šlo tedy zejména o převoz všeho movitého majetku ze statků Ladislava Popela na statky jeho ženy nebo jejich dětí. Této akce se zúčastnila právě i Marie Magdalena. Ta byla již od roku 1588 provdaná za Jana Rudolfa Trčku.⁵³

Se svým manželem se Magdalena ze Salmu již nesetkala, neboť zemřela roku 1607.⁵⁴ Ovdovělý Ladislav se z italského exilu vrátil až po udělení milosti Rudolfem II. roku 1608. Nebyly mu, ale navraceny všechny majetky a pobýval tak na zámku v Ledči nad Sázavou, kde předtím žila jeho choť.⁵⁵

V takových podmínkách, ve kterých byla Marie Magdalena vychovávána můžeme hledat její pozdější smysl pro obchod, pragmatismus i jistý odstup, který si od vídeňského dvora držela.

4. Jan Rudolf a Marie Magdalena

Manžele Trčkovy spojovalo krom citu pro hospodaření též jejich evangelické vyznání. Marie Magdalena sice pocházela z katolického rodu Lobkoviců, ovšem její evangelická matka Magdalena ze Salmu přiměla manžela Ladislava Popela ke konverzi.⁵⁶ Původně manželé Trčkovi pobývali ve Světlé nad Sázavou. Roku 1601 však Jan Rudolf Trčka zdědil velké východočeské dominium a hned na něm spolu s chotí začal hospodařit. Za své sídlo si nově vybral renesanční zámek v Opočně.⁵⁷ V Opočně krom jiného dokončil stavbu pozdně renesančního letohrádku v zámeckém parku. Inspirací pro něj byl místodržitelství letohrádek v královské oboře v Praze v Bubenči. Mezi letohrádkem a renesančním kostelem Nejsvětější trojice byla ještě

⁵² *Tamtéž*, s. 301–306.

⁵³ Josef JANÁČEK, *Ženy české renesance*, Praha 1996, s. 68.

⁵⁴ *Tamtéž*, s. 80.

⁵⁵ *Tamtéž*, s. 155. Srov. F. HRUBÝ, *Marie Magdalena*, s. 212.

⁵⁶ J. JANÁČEK, *Ženy*, s. 63.

⁵⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady – Hradecko*, s. 51.

započata výstavba míčovny. Všechny tyto objekty byly k zámku propojeny krytou chodbou, která zaručovala pohodlný přesun mezi nimi i v zimním období. Případně mohla chodba sloužit jako úniková cesta ze zámku.⁵⁸ V Opočně také Trčkové založili dvě velké obory, ve kterých pořádali i v době války pravidelné honitby.⁵⁹ Opočenské panství tou dobou již patřilo k největším celkům v Čechách.⁶⁰ Město Opočno dostalo roku 1608 privilegium od císaře Rudolfa II. na pořádání trhů a jarmarků, konkrétně na dva trhy výroční, tři trhy na koňský dobytek a pravidelné týdenní trhy páteční.⁶¹

V blízkosti Opočna se nacházelo městečko Dobruška, které mělo pravidelné trhy úterní a později sloužilo jako hospodářské centrum panství. Tím bylo díky privilegium z roku 1616, kdy dostalo výsadu, že obchod s dobytkem a obilím lze uskutečňovat již pouze na jejím trhu.⁶² Dobruška měla i svůj městský pivovar. Na opočenském panství se nacházelo ještě městečko Třebechovice pod Orebem. Vesnic, které byly součástí tohoto dominia můžeme napočítat přes 50.⁶³ Roku 1602 manželé Trčkovi k takto již celistvému území přikoupili za 13 000 kop grošů míšenských statek Ples u Jaroměře.

Roku 1615 přikoupila Marie Magdalena Trčková statek Černíkovice, který se nacházel v jižním sousedství opočenského panství. Roku 1616 manželé vykoupili za 97 000 kop grošů míšenských panství Ledec nad Sázavou, a to po mnohaletých sporech mezi dědici po zemřelém otci Marie Magdaleny.⁶⁴ Stejného roku (1616) ještě Trčkové potvrdili Dobrušce bohoslužebný řád podobojí, kterým upevnili evangelické vyznání svých poddaných.⁶⁵

Za stavovského povstání se Trčkové chovali zdrženlivě a snažili se o neutrální postoj. Jan Rudolf Trčka sice podepsal stavovskou konfederaci⁶⁶ a z trčkovských

⁵⁸ F. MUSIL – L. SVOBODA, *Hrady*, s. 103.

⁵⁹ *Tamtéž*, s. 109.

⁶⁰ *Berní rejstříky z roku 1544 a 1620*, ed. Václav PEŠÁK, Praha 1953, s. 58.

⁶¹ Jaroslav ŠŮLA, *První dvě privilegia města Opočna*, in *Sborník prací východočeských archivů 9*, Zámorsk 2004, s. 97.

⁶² SOKA Rychnov nad Kněžnou, f. AM Dobruška, sign. A/13 TÝŽ A/1 '1.

⁶³ Josef PTÁČEK, *Dobruška a Opočno*, Praha 2008, s. 18.

⁶⁴ František PLEVA, *Ledeč nad Sázavou dějiny města*, Ledec nad Sázavou 1997, s.43.

⁶⁵ SOKA Rychnov nad Kněžnou, f. AM Dobruška, inv. č. 19. *Bohoslužebný řád*

⁶⁶ *Dějiny českého státu v dokumentech*, ed. Zdeněk VESELÝ, Praha 2003, s. 152–158. Srov. A. SEDLÁČEK, *Hrady– Hradecko*, s. 52.

statků odcházela část poddaných a přidávala se k postupně tvořící stavovské armádě.⁶⁷ Na druhou stranu byl ale Jan Rudolf Trčka stavy obviněn, že spolupracuje s císařským dvorem. Marie Magdalena Trčková i při nedůvěře k Vídni (kvůli lobkovické aféře) pomáhala spravovat část majetku své katolické příbuzné z chlumecké větve Polyxeně z Lobkovic. Polyxena pomohla ukrýt defenestrované ve svém pražském domě a za to se ocitla v hledáčku vzbouřených stavů. Raději tedy přebývala ve Vídni.⁶⁸ Marie Magdalena Trčková jí mezitím spravovala a ochraňovala panství Roudnice před drancováním. Trčkové v této době nepatřili k radikálním nekatolíkům, kteří by smýšleli o státním převratu.⁶⁹

Hned po bitvě na Bílé hoře poslal 28. listopadu roku 1620 Jan Rudolf Trčka dopis císařskému kancléři Zdeňkovi Vojtěchu Popelovi s prosbou o přímluvu u císaře. V dopise stálo, jak je Jan Rudolf Trčka potěšen, že císařské vojsko osvobodilo jeho zemi od *toho přetěžkého babylonského vězení a zvítězilo nad falckrabím a lidem jeho*.⁷⁰ Císař Ferdinand II. přesto 6. února 1621 opatřil Jana Rudolfa domácím vězením a vyměřil mu peněžitou pokutu. Nový prosebný dopis za Jana Rudolfa tentokrát napsala sama Marie Magdalena Trčková a znovu ho 16. května 1621 poslala skrze svého příbuzného kancléře Zdeňka Vojtěcha Popela, mimo jiné právě manžela výše psané Polyxeny. Dopis později doplnila nabídkou půjčky přímo císaři. Konkrétně šlo 24 000 kop grošů.⁷¹ Peníze a dobré kontakty Marie Magdaleny byly tak nejspíše hlavním důvodem k osvobození manžela z domácího vězení a vyhnutí se dalším obviněním a soudům.⁷²

5. Majetkový vzestup Trčků po Bílé hoře

Po zažehnání většího postihu již Trčkům nic nestálo v cestě zapojit se do výhodných nákupů zkonfiskovaného majetku.

Jako první větší obchodní transakce Trčků po stavovském povstání stojí za zmínku nikoliv koupě, nýbrž prodej části majetku. Jednalo se o pražské domy

⁶⁷ F. HRUBÝ, *Marie Magdalena*, s. 213.

⁶⁸ K. STLOUKAL, *Polyxena z Lobkovic*, s. 222.

⁶⁹ J. JANÁČEK, *Ženy*, s. 215.

⁷⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady – II Hradecko*, s. 52.

⁷¹ J. JANÁČEK, *Ženy*, s. 233. Srov. TÝŽ, *Valdštejn*, s. 240.

⁷² *Tamtéž*, s. 237. TÝŽ, *Valdštejn*, s. 242.

na Malé Straně. Ty koupil kolem roku 1621 Albrecht z Valdštejna, který je spojil se svými a celá 20. léta z nich budoval honosný Valdštejnský palác.⁷³

Ve stejném roce (1621) ještě Trčkové znovu získali klášter v Želivě. Ten vlastnili již od dob Buriana I. Trčky. Jan Rudolf Trčka ho však roku 1599 prodal Prokopovi Dvořeckému z Olbramovic. Klášter se později dostal do vlastnictví Karlovi Jorgerovi z Toletu, kterému byl za aktivní účast na stavovském povstání 1620 zkonfiskován. Trčkové klášter znovu vlastnili pouze rok. Poté byl královským majetátem podstoupen klášteru na Strahově.⁷⁴

Roku 1622 koupila Marie Magdaléna od Heřmana Cetryce z Karyše statek Žacléř. Toto zboží tvořilo výjimku z pobělohorských nákupů Trčků, neboť se nejednalo o zkonfiskovaný majetek.⁷⁵ Po smrti Marie Magdaleny Trčkové, zdědil statek její syn Adam Erdman. Po trčkovských konfiskacích skončilo zboží v rukou Jezuitů.⁷⁶

V roce 1622 ještě Marie Trčková koupila již zkonfiskovaný statek Bohdaneč a rozšířila tak svůj majetek také v Posázaví.⁷⁷ Ve východních Čechách ještě získala rovněž zkonfiskované statky Žíreč, Domaslavice a Smidary.⁷⁸

První velké panství roku 1623 koupili Trčkové od Albrechta z Valdštejna. Jednalo se o náhodské panství, které před povstáním vlastnil rod Smiřických (Jan Albrecht) a jeho dominantou byl v tu dobu nedávno dostavěný renesanční zámek. Náhodské panství prodala Marie Magdalena roku 1629 svému synovi Adamu Erdmanovi. Díky tomuto majiteli byl zámek zkonfiskován mezi prvními v procesu proti císařským spiklencům. Zabavené panství poté od císaře získal rod Piccolominů.⁷⁹ Dalším získaným panstvím, tentokrát na Vysočině se stal Větrný Jeníkov se statky Střítěž a Úsobí, které Trčkové vlastnili až do roku 1601, pak jej

⁷³ J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 238.

⁷⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky – Čáslavsko*, s. 253.

⁷⁵ Na tomto panství navíc docházelo ke spolupráci s císařským vojskem Albrechta z Valdštejna, který tu měl velkou vojenskou základnu. Roku 1632 tu odrazil útok Sasů, kteří následně krátkodobě obsadili Broumovsko.

⁷⁶ T. ŠIMEK, *Hrady – VI východní Čechy*, s. 562.

⁷⁷ *Tamtéž*, s. 46.

⁷⁸ V. T. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 683.

⁷⁹ T. ŠIMEK., *Hrady – VI východní Čechy*, s. 314.

prodali a nyní znovu koupili. Získali jej jako konfiskát po uprchlém Adamu Jiřím z Roupova za 18 000 rýnských.⁸⁰

O rok později, roku 1624, se podobný scénář odehrál na panství Nové Město nad Metují. Původnímu majiteli Rudolfu Stubenberkovi byl zkonfiskován. Následně ho koupil Albrecht z Valdštejna. Valdštejn ho s Trčky směnil hned toho roku (1624) za panství Kopidlno u Jičína. Roku 1628 se novoměstský zámek stal klíčovým při poddanském povstání proti Trčkům. Sedláci zámek dobyli a zajali zde trčkovského regenta Jindřicha Kustoše ze Zubří a Lipky. Zde také po střetu s Huerteho armádou celé povstání skončilo. Marie Magdalena Trčková roku 1629 panství přepsala na syna Adama Erdmana, který si tak vytvořil své vlastní ucelené území severně od opočenského panství svých rodičů. Po konfiskacích připadlo panství skotskému rodu Lesliů, kteří byli hlavními aktéry při Chebských vraždách 1634.⁸¹

Roku 1624 Trčkové od Adama Škopka z Bílých Otradovic získali zadlužený statek Doubravice. Tento statek po trčkovských konfiskacích získal již zmíněný Jindřich Kustoš – správce trčkovských majetků.⁸²

Hektická doba nákupů končí až rokem 1629. Marie Magdalena Trčková v tom roce koupila zchátralý statek Košťálov (severovýchodní Čechy), původně vlastněný Adamem Kinským, který po Bílé hoře uprchl a dal se do služeb dánské armády. Statek s poplužními dvory Jenčice, Siřovice a Vobřídí ihned přepsala na syna Adama Erdmana. Na statku se nacházelo celkem osm vinic, které vínem zásobovaly hlavní sídlo Trčků ve východních Čechách.⁸³

Poslední velké území bylo připojeno ještě téhož roku (1629), kdy Trčkové za 80 000 zlatých rýnských koupili od Franciska de Magni panství Žleby na Čáslavsku.⁸⁴

Rok 1628 pro Trčky znamenal krom úspěchu na poli majetkovém také výrazné posunutí společenské prestiže. Adam Erdman byl povýšen do hraběcího stavu. Povýšení se později dostalo i jeho otci.

⁸⁰ V. T. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 699.

⁸¹ T. ŠIMEK, *Hrady – VI východní Čechy*, s. 330.

⁸² V. T. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 704.

⁸³ *Tamtéž*, s. 855.

⁸⁴ J. Láska, *Vzestup*, s.44.

6. Selské povstání na trčkovských statcích 1628

Nepřetržitý ekonomický a mocenský vzestup Trčků byl zastaven první velkou krizí v roce 1628, kdy na Opočensku vypuklo velké poddanské povstání, které se rychle rozšířilo do celého regionu.

Poddaní prožívali na počátku 17. století čím dál větší sociální útisk. Vrchnost jim i několikanásobně zvedala robotní povinnosti, které činily i 100 dnů za rok. Během třicetileté války navíc musely vesnice a města živit procházející císařská vojska. Dokladem je zpráva z roku 1627, kdy Trčkové z opočenského panství poslali 18ks dobytka na živení císařské armády.⁸⁵ Nepřátelské armády drancovaly statky ještě mnohem více. Nevolníci se navíc nemohli stěhovat a museli tak přijímat všechna nařízení svých pánů. Trčkové vlastnili mnoho pozemků, které byly pusté a posílali tam své poddané i z jiných oblastí. Marie Magdalena Trčková poddané tedy nešetřila. Ti ji neměli rádi a nazývali ji zlou a lakotnou Mandou. Ztrápeným nevolníkům zbývalo poslední místo, kam uchýlit své myšlení – tím bylo jejich vyznání. Na trčkovských državách to bylo zejména evangelické. I to mělo být však změněno. Bitva na Bílé hoře a následné zrušení Rudolfova Majestátu dalo předzvěst konci náboženské tolerance. Plošná rekatolizace Čech začala probíhat až roku 1627 vydáním Obnoveného zřízení zemského a později Rekatolizačního patentu⁸⁶, který otázku jednotné víry přenesl i na šlechtu. Jediným povoleným náboženstvím v zemi bylo římské katolictví. Všichni poddaní evangelíci tak museli konvertovat. Obnoveným zřízením rovněž započínaly svou činnost reformační komise, které měly kontrolovat náboženskou jednotu v zemi.

Reformační komise určená pro Hradecký kraj, ale také Boleslavsko, byla vedena strahovským opatem Kašparem z Questenberga a Zdeňkem Lvem Libštejnským z Kolovrat. Dále byli v komisi hejtmané Otto z Oppersdorfu za stav panský a Jiří Ostrovský za stav rytířský.⁸⁷ Komise sídlila v Hradci Králové, odtud pak vyjížděla na jednotlivá panství. V průběhu ledna 1628 se pohybovala na Chlumecku a Novobydžovsku, poté působila na smiřickém panství, kde se poprvé setkala

⁸⁵ SOKA Rychnov nad Kněžnou, f. AM Dobruška, kn. č.6, fol. 98. *Dopis 19.5.1627 o povolení konání služeb podobojí.*

⁸⁶ *Listy a listiny z dějin československých 869–1938*, ed. Karel Doskočil, Praha 1938, s. 75–78.

⁸⁷ Václav MATOUŠ, *Selské povstání 1628*, Dobruška 1998, s. 7.

s majiteli Janem Rudolfem a Marií Magdalenou Trčkovými. Ti byli stále evangelické víry. Jan Rudolf Trčka zde hovořil s komisí o tom, že ač evangelík, nabádá a nařizuje svým poddaným neklást odpor a přejít v poklidu na novou víru, ale není schopen všechny své poddané uhlídat. Kontrolování poddaní, kteří se odmítali podvolit a přejít na jedinou povolenou víru v zemi byli posíláni do vězení.⁸⁸ Dokument z 19. května 1627 však ukazuje, že poddaní na trčkovských državách ještě pár měsíců před kontrolováním statků reformační komisí neměli v plánu přecházet na jinou víru. V Dobrušce tak žádali katolického děkana Jana Matheidese o povolení na konání sobotních a svátečních bohoslužeb.⁸⁹

Reformační komise na opočenský zámek dorazila 2. února 1628 a přivítal je zde Trčka mladší, tedy Adam Erdman. Jan Rudolf Trčka s manželkou Marií Magdalenou tentýž den odjeli na Čáslavsko. Nejspíše tušili blížící se nevoli, kterou jim dávali dobrušští konšelé najevo ještě před plánovaným příjezdem komise v dopise z 31. ledna 1628. Tento dopis byl adresován přímo Janu Rudolfovi a měšťané v něm píší o tom, že slyšeli o císařském rozhodnutí povinné konverze na víru katolickou, ale i tak prosí, aby v evangelické víře, v které se narodili a doposud žili, mohli zůstat.⁹⁰

Hned 3. února, kdy měla komise v Opočně vyslýchat jednotlivě poddané města došlo k jakési demonstraci v prvním otevřeném odporu. Před samotným opočenským zámekem se sešlo na 500 poddaných. Ti tu hromadně a bouřlivě vyhlašovali svůj nesouhlas s přítomností komise a povinností přestoupit na katolickou víru. Při samotném protestu byli navíc poddaní, kteří se ho nechtěli aktivně účastnit, zbiti samotnými radikálními účastníky. Komise se s takovým nesouhlasem ještě nesetkala a požádala o zásah císařské armády. Adam Erdman Trčka ze strachu z dalšího pustošení panství císařským vojskem ujistil komisi, že situaci zvládne sám a pozval ji na další jednání 12. března, tentokrát na zámek v Náchodě. Selský dav před opočenským zámekem sám se svou jízdou rozehnal. Na 7. února dal Adam Erdman Trčka do Dobrušky svolat radu rychtářů a zástupců vesnic, aby se podobný

⁸⁸ J. ŠŮLA, *Ze života*, s. 80.

⁸⁹ SOkA Rychnov nad Kněžnou, f. AM Dobruška, kn. č. 6, fol. 102. *Žádost dobrušských měšťanů o povolení bohoslužby podobenjí 19.5.1627.*

⁹⁰ SOkA Rychnov nad Kněžnou, f. AM Dobruška, kn. č. 6, inv. č. 56. *Dopis dobrušských konšelů Janu Rudolfu Trčkovi z Lípy 31.1.1628.*

scénář již neopakoval.⁹¹ Komise se po opočenském incidentu vrátila do Hradce Králové.⁹²

Po jednáních v Dobrušce 7. února se rychtáři a měšťané z celého panství znovu rozhodli odmítnout změnu víry. V Dobrušce také nejspíše začali plánovat přípravy na ozbrojené povstání.⁹³ Rychtář Jeroným z Nového Hrádku byl dokonce po odmítnutí výzvy připojit se jednoznačně na stranu vzbouřenců zabit. Další pokus o dohodu se odehrál 12. února už jen za přítomnosti rychtářů, Adama Erdmana a reformační komise na zámku v Náchodě. I o tomto jednání se však brzy dozvěděli poddaní. Ti se již během odpoledne dostavili k zámku a vyjadřovali odmítavý postoj. Jízda Adama Erdmana zde tento shluk sedláků opět rozehnala. Na druhý den však situace eskalovala a povstání se plně projevílo. Nespokojení poddaní se v jednotlivých vsích shromáždili pomocí zvonění u kostelů a hromadně vyrazili před náchodský zámek. Tam se jich během odpoledne 13. února údajně sešlo na 15 000. Vzbouření nevolníci byli navíc ozbrojeni všelijakými druhy zbraní (ručnice, kyje, meče). Sedláci obléhali zámek až do druhého dne. Vystrašená rekatolizační komise i další osoby v zámku, kde bylo pouze 50 ozbrojenců, na druhý den vyslala trčkovského regenta Jindřicha Kustoše ze Zubří a Lipky, aby situaci vyřešil. Ten dal sedlákům falešný slib o zachování jejich víry.⁹⁴

Naivní poddaní falešnému slibu uvěřili a ozbrojený dav se v poklidu rozešel. Po zjištění faktu, že jim regent lhal, nastala vlna nezávislých povstání v jednotlivých vsích a městech (Opočno, Nové Město nad Metují, Náchod, Smiřice, ...). Mezitím část sedláků z vesnic odešla a připojila se k rychle založenému táboru sedláků. Centrum sedláckého tábora bylo v Orlických horách u vsi Kunštát. Vzhledem k poloze a ročnímu období šlo o velmi strategické umístění. Místo bylo izolováno hluboko v horách a v případě neúspěchu bylo branou do sousedního tolerantnějšího Kladska k případnému útěku. Rychle rostoucí vojsko bylo složeno ze tří praporů.

⁹¹ SOkA Rychnov nad Kněžnou, f. AM Dobruška, kn. č. 35, fol. 128. *Dopis Adama Erdmana dobrušským konšelům 3.2.1628.*

⁹² Václav MATOUŠ, *Velká selská rebelie na opočenském panství roku 1628*, Orlické hory a Podorlicko 11, 2001, s. 162. Srov. J. ŠŮLA, *Ze života*, s. 82.

⁹³ SOkA Rychnov nad Kněžnou, f. AM Dobruška, kn. č. 35, fol. 130. *Dopis dobrušských konšelů 7.2.1628.*

⁹⁴ V. MATOUŠ, *Velká selská rebelie*, s. 163. Srov. TÝŽ, *Úloha města Dobrušky v Selském povstání roku 1628*, Orlické hory a Podorlicko 1, 1968, s. 110.

Jeden takový prapor sdružoval až 1000 sedláků. Jednotlivé prapory byly barevně rozlišené vlajkou s opakujícím se motivem kalicha uprostřed. Použité barvy byly červená, červenozelená a bílá.⁹⁵

Není známo, kdo přesně stál v čele všech praporů. Ve vedení povstání však byli – vysloužilý voják Pavel zvaný Špalkař, Roštlapil z Kostelce nad Orlicí, sedlák Jan Samek z Houdkovic, Jan Khnul z Rychovka, Jan Vlach z Dobrušky a také nižší šlechtic – zeman a majitel statku Hoděčín Zdeněk Straka z Nedabylic.

Strakové z Nedabylic vlastnili několik vsí různě rozprostřených po východních Čechách. Nejvíce majetků měli na Náchodsku (statek Studnice a statek Šonov). Bratranec Zdeňka Petr Mladší z Nedabylic sloužil jako regent Stubenberků na novoměstském panství. Sám Zdeněk Straka měl celkem devět bratrů, a tak se mu mnoho rodového majetku nedostalo. Nejslavnější Bratr Zdeňka Jindřich Straka z Nedabylic nejprve sloužil u Albrechta z Valdštejna. Kolem roku 1630 ale přešel do služeb Trčků z Lípy a stal se regentem statků Adama Erdmana Trčky.⁹⁶ Tyto konexe přispěly k tomu, že Zdeněk Straka nakonec za svou účast na povstání strávil pouze přechodnou dobu v pražském vězení. Sám při výslechu uvedl, že neví, jak se mezi povstalecké houfy dostal, protože byl „*jako hovado opilej*“.⁹⁷

Jan Samek z Houdkovic byl později v Praze vyslýchán, a právě od něho pochází nejvíce informací o celém průběhu povstání.⁹⁸ Znakem povstalců byla ovesná kytka a kohoutí pero za kloboukem. Financování a zbraně byly získávány jednak ze sbírky všech účastníků a jednak z loupeživých akcí. Rychtáři měst, kteří původně v Dobrušce (7. února 1628) souhlasili s jednotnou akcí vedenou proti komisi a vrchnosti, nakonec žádné akce nezahájili. Na straně sedláků nakonec zůstali jen měšťané Dobrušky a Třebechovic.⁹⁹

Houfy vzbouřenců nakonec opravdu zahájily válečné akce. Během pár dnů obsadily Opočno a vesnice v okolí. Vojenské jednotky byly rozdělené do několika

⁹⁵ Michal HOFFMAN, *Ke strategii a organizaci povstání na trčkovských panstvích roku 1628*, Orlické hory a Podorlicko 14, 2007, s. 288.

⁹⁶ Markéta MRÁZKOVÁ, *Jan Petr Straka z Nedabylic: hrabě, mecenáš, zakladatel Strakovy akademie*, Nové Město nad Metují 2014, s. 32–33.

⁹⁷ Eliška ČÁNOVÁ, *K problematice povstání r. 1628 na trčkovských panstvích v Podorlicku*, Orlické hory a Podorlicko 6, 1974, s. 105.

⁹⁸ NA Praha, f. Stará Manipulace, inv. č. 3009, sign. 109/20. *Výsledky Jan Samka z Houdkovic*.

⁹⁹ V. MATOUŠ, *Velká selská rebelie*, s. 163.

směrů. Jeden menší oddíl o velikosti 50 sedláků pronikl i na sousední kostelecké panství, kde v Žalmově Lhotě zavraždil benediktínského kněze Pavla Kamila. Ten byl zabit zejména kvůli tomu, že byl bratrem majitele kosteleckého panství, nikoliv kvůli víře. Jeho bratrem byl císařský plukovník Kašpar z Grambu, který byl vyhlášeným tyranem svých poddaných. Oddíl poté pokračoval na Kostelec nad Orlicí. Tam se již dopředu snažil vyjednávat svou podporu posiláním dopisů. Vedení vojska posílalo skrze jízdní posly většinou výhrůžné zprávy. Tyto dopisy byly adresovány i městům, která již nepatřila Trčkům (Solnice, Rychnov nad Kněžnou, Častolovice). V dopisech se psalo o trestech těm, kteří se nepřidají na stranu vzbouřenců. Zvláštním trestem byla kastrace, která měla postihnout všechny, kteří před komisí přestoupili na katolickou víru. Podobným výhrůžkám čelily i vesnice, které nejevily jednoznačný postoj k celé rebelii.¹⁰⁰

Lze jen spekulovat o tom, jaká část obyvatel se k povstání přidala pouze ze strachu, aby je nestihl stejný osud jako výše psaného benediktýna, rychtáře Nového Hrádku nebo dalších umírněných demonstrantů, kteří byli ubiti samotnými poddanými v Opočně. Když kostelečtí měšťané odmítli podporu povstání, došlo ke střetu mezi jedním praporem sedláků a vojenské pohotovosti s podporou kosteleckých měšťanů v bojůvce u Lible. Prapor povstalců se poté přidal k hlavní části vojska. K tomu se krom jiných začali přidávat také vojáci, kteří zběhli z císařské armády.¹⁰¹ Vzrůstající sebevědomí hlavních vůdců dokládá také fakt, že se na výhrůžných dopisech podepisovali jako „*My čtvrtý stav v majestátu na horách Kunštátských*.“¹⁰²

Hlavní uskupení začalo obléhat zámek v Novém Městě nad Metují na počátku března. Zámku se sedláci zmocnili již 7. března. Krom vylopuení zde sedláci zajali i nenáviděného regenta Jindřicha Kustoše ze Zubří a Lipky, kterého plánovali popravit. Kustošovi se ale podařilo úteci. Vzbouřencům ještě předtím vydal 500 dukátů, které měl schované na své zahradě a které posloužily k financování nových

¹⁰⁰ M. HOFMAN, *Ke strategii*, s. 291.

¹⁰¹ Eliška ČÁNOVÁ, *K problematice povstání*, s. 100.

¹⁰² Václav MATOUŠ, *Úloha města Dobrušky v selském povstání roku 1628*, Orlické hory a Podorlicko 1, 1968, s. 119–120.

zbraní. V obsazeném zámeckém sklepe následně vybuchl střelný prach a zahynulo zde na 150 povstalců.¹⁰³

Část sedláků také táhla na Hradec Králové, kde už hradecký hejtman a zároveň majitel častolovického panství Otto z Oppersdorfu povolal brannou pohotovost k obraně města a vyjednával vojenskou pomoc u místodržících i u samotného císaře. Císař nakonec poslal generála dona Martina Huertu, který se svou armádou 14. března obsadil Nové Město nad Metují a s částí povstaleckých vojsk se střetl na cestě do Náchoda, kam už se část rebelů také dostala.¹⁰⁴ Druhý den se dalším houfem setkal u Hradce Králové Albrecht z Valdštejna. Vycvičené profesionální armády obou generálů tak celé povstání rychle potlačily.¹⁰⁵

Zajmutí sedláci byli hned u cest popraveni nebo vpleteni do kol. Část z nich byla později vyslýchána právem útrpným v Praze. Běžnými tresty bylo také uřezávání uší a nosů nebo vypalování cejchů na záda. Na města Dobrušku, Opočno a nejméně vesnice povstání (Bohuslavice, Houdkovice, Hlinné, Semechnice, Šestajovice, Trnov) byly Trčkovými uvaleny pokuty v celkové výši 50 000 kop míšenských.¹⁰⁶ Tyto pokuty nebyly schopny už tak zchudlé a zbídačené vesnice uhradit. Jan Rudolf Trčka tyto dluhy ještě před svou smrtí roku 1634 prominul. Pozdější noví majitelé opočenského panství (bratři Colloredové) je však znovu vymáhali.¹⁰⁷

Majitelé opočenského panství Jan Rudolf s Marií Magdalenou zůstali po celou dobu povstání na Čáslavku. O jeho průběhu byli však částečně informováni Jindřichem Kustošem.¹⁰⁸ Zprávy o povstání dostával také císařský dvůr. Císař krom konečného schválení zásahu armády vydal i výzvy k ukončení povstání se zárukou milosti pro účastníky. O selském povstání se nakonec skrze apoštolského misionáře Valeriana Magnuse dozvěděl i Vatikán. Vatikán byl také informován o stále ještě evangelické víře majitelů těchto statků. Jan Rudolf Trčka z Lípy nakonec přestoupil na katolictví až 4. listopadu 1628. Tímto aktem si zachoval stálou společenskou

¹⁰³ SOKA Rychnov nad Kněžnou, f. AM Dobruška, kn. č. 6, fol. 145. *Zpráva dobytí novoměstského zámku.*

¹⁰⁴ M. HOFMAN, *Ke strategii*, s. 295.

¹⁰⁵ V MATOUŠ, *Velká selská rebelie*, s. 164.

¹⁰⁶ M. HOFFMAN, *Ke strategii*, s. 286. srov. V. MATOUŠ, *Velká selská*, s. 165.

¹⁰⁷ V. MATOUŠ, *Velká selská rebelie*, s. 165.

¹⁰⁸ E. ČÁNOVÁ, *K problematice*, s. 99.

prestiž celého rodu. Dlouhým odkládáním změny víry však negativně ovlivnil celé povstání, neboť poddaní dlouho doufali, že manželé Trčkovi jako nekatolíci vyjednájí výjimku, která by jim zachovala jejich náboženskou svobodu. Jednu výjimku na zachování víry císař opravdu nakonec vydal. Získala ji Marii Magdalena Trčková, která tak zůstala evangeličkou až do své smrti.¹⁰⁹

7. Pokračovatelé rodu

Jan Rudolf a Marie Magdalena byli již na počátku 17. století jedinými představiteli rodu Trčků z Lípy. Tato výhoda v podobě vlastnění všech rodových majetků však probouzela nebezpečí o budoucnost rodu. Manželé Trčkovi vychovali celkem čtyři potomky, kteří se dožili dospělosti. Kromě neznámějšího syna Adama Erdmana jimi byli ještě syn Vilém a dcery Alžběta a Johana.

Alžběta

Alžběta Trčková z Lípy se provdala za Viléma Kinského. Oba byli evangelického vyznání. Většinu života strávili v exilu. Tam odešli z důvodu Vilémovy účasti ve 30. členném stavovském direktoriu, ve kterém se ovšem příliš neangažoval, neboť ho roku 1619 vystřídal z důvodu pasivity jeho bratr Radslav Kinský. Radslav později prchl do Holandska, kde se aktivně účastnil spolu s dalšími představiteli ze svého rodu protihabsburských jednání.¹¹⁰ Jeho jméno se objevilo při staroměstských exekucích alespoň symbolicky, a to přitlučením dřevěné destičky na šibenici.¹¹¹ Vilémův druhý mladší bratr Oldřich Kinský byl ve stavovském povstání daleko aktivnější. Přímou se totiž zúčastnil organizace a samotné akce Pražské defenestrace 1618 a údajně Vilému Slavatovi zlomil prsty na ruce, kterou se držel okenice při samotném aktu vyhazování.¹¹² Oldřich Kinský zemřel ještě před staroměstskými exekucemi 1621. Vilém žil s Alžbětou v exilu v saské Pirně a Drážďanech, a to od roku 1620. Město Pirna bylo za třicetileté války významným centrem českých exulantů. Roku 1628 byl Vilém Kinský císařem Ferdinandem II. povýšen do hraběcího stavu.¹¹³ Ve stejném roce (1628) mu dokonce byly dány

¹⁰⁹ E. Čánová, *K problematice*, s. 108.

¹¹⁰ Například s jeho bratranec Adamem Kinským na Košťálově a Zhoři.

¹¹¹ Aleš VALENTA, *Dějiny rodu Kinských*, České Budějovice 2004, s. 45.

¹¹² *Tamtéž*, s. 41.

¹¹³ F. HRUBÝ, *Marie Magdalena*, s. 214.

do držení majetky bratrů Oldřicha a Radslava. Svou zásluhu na tom jistě měly konexe s Valdštejnem a tchýní Marií Magdalenou Trčkovou. Ač manželé Kinští žili v exilu, majetkově rozhodně nestrádali, na rozdíl od jiných nekatolických uprchlíků. Alžběta Kinská dokonce půjčovala peníze saskému kurfiřtu Janu Jiřímu.¹¹⁴ Vilém Kinský se přidal do Valdštejnovy armády a vedl zejména diplomatická jednání, nejvíce se švédskými a francouzskými zástupci, konkrétně s kancléřem Axelem Oxenstiernou a vyslancem markýzem de Fenquieresou.¹¹⁵ Se svým švagrem Adamem Erdmanem Trčkou se snažili přesvědčit Valdštejna o nepřijetí nabídky císaře na opětovné vedení císařské armády po švédském a saském vpádu v září roku 1631.¹¹⁶

Po celý rok 1633 byl Vilém Kinský jedním z hlavních iniciátorů tajných schůzek mezi exilovými šlechtici, sloužícími zejména ve švédských službách, a také výše psanými saskými a francouzskými představiteli a samotným Albrechtem z Valdštejna. Zmínit můžeme setkání v Jičíně v květnu 1633, kdy Valdštejna navštívili exulanti ve švédských službách Jan z Bubna a Sezima Rašín z Rýzmburku. Byl zde také přítomen hrabě Adam Erdman Trčka. Jan z Bubna zde tlumočil zájem hraběte Thurna o to, aby se Albrecht z Valdštejna stal českým králem. Valdštejn nabídku odmítl, avšak byl ochoten jednat o možné podpoře nekatolických sil.¹¹⁷

Jaroslav Sezima Rašín z Rýzmburku byl zchudlý šlechtic, který před svým odchodem do saského exilu v roce 1628 sloužil na dvoře Trčků z Lípy. Účastnil se rovněž křtin na Opočně roku 1631. Tam ho Marie Magdalena Trčková seznámila s Albechtem z Valdštejna.¹¹⁸ Jan Varlich z Bubna byl vysloužilý válečník, který se s ještě mladičkým Valdštejnem seznámil při jeho prvních vojenských akcích při válce s Turky už na začátku 17. století a u kterého Valdštejn nabral zkušenosti.¹¹⁹

Vilém Kinský byl zavražděn společně se svým švagrem Adamem Erdmanem Trčkou 25. února 1634 při večerní hostině na chebském hradě.¹²⁰ Při nečekaném

¹¹⁴ A. VALENTA, *Dějiny*, s. 47.

¹¹⁵ Josef KOLLMANN, *Valdštejnův konec: historie 2. generalátu: 1631–1634*, Praha 2001, s. 63 Srov. A. VALENTA, *Dějiny*, s. 50.

¹¹⁶ Karel RICHTER, *Sága rodu Kinských*, Praha 2008, s. 22. Srov. I. BROŽ, *Velké postavy*, s. 21.

¹¹⁷ I. BROŽ, *Velké postavy*, s. 23. Srov. Ladislav MIČEK, *Jan z Bubna, válečník a diplomat*, Uhřetínovice 2016, s. 57.

¹¹⁸ *Tamtéž*, s. 50. Srov. J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 424.

¹¹⁹ L. MIČEK, *Jan z Bubna*, s. 10.

¹²⁰ A. VALENTA, *Dějiny*, s. 50.

vpádu dragounů údajně nestačil ani vstát ze židle a byl proboden.¹²¹ Jeho nemovitý majetek byl poté vydrancován a zkonfiskován. Konkrétně šlo o panství Teplice, panství Hanšpach, panství Rumburk a statky Benešov, Kamenice, Zahořany, Tašov a rodové domy v Praze. Drtivou většinu zabavených pozemků získali zadarmo nebo pouze za drobný poplatek císařovi nejvěrnější. (Aldringenové, Gallasové, ...)¹²²

Vdova Alžběta, se kterou měl Vilém Kinský tři syny, poté odešla do Holandska. Tam nejprve žila u švagra Radslava Kinského, poté se znovu vdala za Zdeňka z Hodic, moravského šlechtice, který po nuceném exilu bojoval jako plukovník ve švédské armádě.¹²³ Alžběta z Hodic rozená Trčková zemřela roku 1637. Její tři děti z prvního manželství vyrůstaly u svého strýce Radslava Kinského a dostalo se jim vysokého vzdělání. Nejstarší Adolf Arnošt Kinský se poté, už jako katolík, vrátil do Čech a se svou anglickou manželkou vychoval dva syny – jeden z nich vstoupil do řádu maltézských rytířů. Druhý – Vilém Leopold Kinský – zemřel roku 1709 bez potomků. Potomků se nedostalo ani jeho dvěma strýcům – Oldřichu a Filipu Mořici Kinským, čímž tato rodová větev vymřela. Alžběta Trčková byla vyškrtuta z dědického řízení a z velkého majetku manžela Viléma Kinského tak nezdědila nic. Stejný scénář ji i její potomky čekal i po smrti otce Jana Rudolfa Trčky.¹²⁴

Vilém

Druhorozený syn Vilém II. Trčka z Lípy studoval a žil v zahraničí. Roku 1632 se, ač jako luterán, stal v hodnosti důstojníka součástí Valdštejnovy armády.¹²⁵ Pobýval většinou v Německu a ve Francii. Roku 1633 se zúčastnil rytířského turnaje s modenským vévodou d'Este v Itálii. Zemřel náhle ve Francii na úplavici měsíc po svém bratrovi Adamu Erdmanovi v březnu roku 1634.¹²⁶

Johana

O nejmladší dceři Johaně jsou prameny a literatura velice skromné. Ví se pouze, že se vdala za Jana Viléma ze Švamberka, se kterým odešla do exilu i přesto, že jako

¹²¹ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 684.

¹²² *Tamtéž*, s. 863–868.

¹²³ F. HRUBÝ, *Marie Magdalena*, s. 215.

¹²⁴ A. VALENTA, *Dějiny*, s. 52.

¹²⁵ F. HRUBÝ, *Marie Magdalena*, s. 214.

¹²⁶ T. ŠIMEK, *Hrady, zámky a tvrze – VI východní Čechy*, s. 345.

první z rodiny Trčků konvertovala roku 1627 ke katolictví.¹²⁷ Zemřela roku 1651 jen pár měsíců po smrti svého manžela.¹²⁸

8. Adam Erdman Trčka

Nejslavnějším potomkem Jana Rudolfa a Marie Magdaleny byl Adam Erdman Trčka z Lípy. Narodil se kolem roku 1599. S největší pravděpodobností se se svým mladším bratrem Vilémem zúčastnil kavalírské cesty po Evropě. Za manželku si roku 1627 vzal Maxmilianu z Harrachu, dceru jednoho z nejvlivnějších rádců císaře Ferdinanda II. Karla z Harrachu. Tímto sňatkem z rozumu si Trčkové výrazně posunuli společenskou prestiž. Navíc si rozšířili vztahy s Albrechtem z Valdštejna, který se dozajista ze stejných příčin oženil už dříve s Isabelou Kateřinou z Harrachu, starší dcerou výše zmíněného císařského rady. Vítanou skutečností byl také fakt, že bratr Maxmiliany a Isabelly Arnošt Vojtěch z Harrachu zastával funkci pražského arcibiskupa. Příjemné benefity z nově uzavřených svazků na sebe nenechaly dlouho čekat. Po formální konverzi ke katolické víře byl Adam Erdman Trčka roku 1628 povýšen do hraběcího stavu. O rok později (1629) byl do hraběcího stavu povýšen i jeho otec Jan Rudolf Trčka. Ten se taktéž vzdal své evangelické víry. I když šlo nejspíše o symbolickou a také nucenou změnu víry, byl to pro Trčky z Lípy historický milník. Rod s vírou, založenou na husitských základech, se po své 200leté historii stal rodem katolickým. Marie Magdalena Trčková dostala od císaře vlivem Karla z Harrachu výjimku a zůstala evangeličkou až do své smrti 1633.¹²⁹

Roku 1629 Trčkové z Lípy pokračovali ve společenském vzestupu na přední místa nejen české aristokratické společnosti. Jan Rudolf Trčka byl jmenován císařským komorníkem a později (1633) také zemským soudcem a místodržícím v Čechách.¹³⁰ V tomto roce (1629) navíc manželé Trčkovi formálně prodali část majetku synovi Adamovi Erdmanovi (panství Nové Město nad Metují, panství Náchod). Trčkové ještě dokoupili další drobné pozemky zejména ve východních Čechách. Šlo o statky Sadová a Třebešov. Sám Adam Erdman Trčka ještě koupil

¹²⁷ Jaroslav ŠŮLA, *Dva kšafy Jana Rudolfa Trčky z Lípy: materiály a edice*, Stopami dějin Náchodska. Náchod, 5, 1999, s. 167.

¹²⁸ J. ŠŮLA, *Kladsko*, s. 151.

¹²⁹ F. HRUBÝ, *Marie Magdalena*, s. 214. Srov. J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 385.

¹³⁰ J. ŠŮLA, *Kladsko*, s. 151.

statky Slatina, Svinárky, Svinary u Hradce Králové (1631)¹³¹ a tvrz Veselici.¹³² Těmito nákupy tak utvořil ještě ucelenější a mohutnější územní celek.¹³³ Větší dominium už tvořilo pouze sousední Valdštejnovo Frýdlantské vévodství.

9. Adam Erdman Trčka a Albrecht z Valdštejna

Albrecht z Valdštejna s rodinou Trčků zejména tedy s Marií Magdalenou aktivně podnikal již od pobělohorských konfiskací. Od roku 1628 byli také výše uvedeným sňatkem příbuzní. I tak Valdštejn zprvu neviděl velký prospěch v tom, aby se s Trčky více sblížil. Situace se změnila po roce 1630, kdy byl poprvé jako hlavní generalissimus císařské armády odvolán. O rok později (1631) se zúčastnil na zámku v Opočně oslav křtin nově narozeného syna Adama Erdmana Trčky. Prvorozenému synovi Adamovi Albrechtovi šel Valdštejn dokonce za kmotra. Adam Albrecht Trčka jakožto potenciální dědic největšího majetku, jaký kdy Trčkové vlastnili, se však dospělosti nedožil.¹³⁴ Na křtinách se sešlo mnoho významných lidí jako pražský arcibiskup Arnošt Vojtěch z Harrachu nebo nejvyšší purkrabí Adam z Valdštejna. Albrecht z Valdštejna se tu seznámil se švédským agentem Jaroslavem Sezimou Rašínem. Ten na opočenských křtinách poprvé spolu s Adamem Erdmanem Trčkou otevřel téma možného jednání Valdštejna se švédským králem.¹³⁵ Pozdější výpověď Jaroslava Sezimy Rašína o těchto i dalších schůzkách byla klíčová pro rekonstrukci procesu o Valdštejnových počinech proti císaři. Nutno dodat, že Sezimovy zprávy byly značně upraveny císařským dvorem, aby potvrdily oprávněnost Valdštejnova odstranění.¹³⁶

Po opočenských křtinách se Adam Erdman Trčka už jako generál císařské jízdy zúčastnil třicetileté války. Se svou armádou o sedmi plucích bojoval v bitvě u Lutzeniu 1632.¹³⁷ Adam Erdman Trčka nesouhlasil s Valdštejnovým návratem k druhému vedení císařské armády. I přesto byl však Albrechtovi z Valdštejna po ruce a byl prostředníkem v komunikaci mezi ním a Vilémem Kinským, který zase

¹³¹ T. ŠIMEK, *Hrady – VI východní Čechy*, s. 451.

¹³² *Tamtéž*, s. 522.

¹³³ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 690.

¹³⁴ Josef. JANÁČEK, *Valdštejnova smrt*, Praha 1970, s. 66.

¹³⁵ V. RATHOUSKÝ – Z. LIKOVSKÝ, *Opočno 1068–2000*, Praha 2006, s. 29.

¹³⁶ J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 424–425.

¹³⁷ J. LÁSKA, *Vzestup*, s. 45.

zprostředkoval jednání s protestantskou unií ve Svaté Říši.¹³⁸ Albrecht z Valdštejna vedl tajná diplomatická jednání také se švédskou armádou, a to s pomocí Jindřicha Matyáše Thurna, se kterým se scházel. Ten o jejich jednáních informoval přímo švédského kancléře Oxenstiernu. Dohodu mu sliboval i luteránský saský kurfiřt Jan Jiří.¹³⁹

Jednání se dostala do krize na podzim roku 1633. Valdštejn se spolu s Adamem Erdmanem Trčkou nečekaně střetl se Švédy ve Slezsku. Bitvu u Stínavy vyhrál. Poslal tím tak do Vídně důkaz o lojalitě k císaři. Císař Ferdinand II. měl totiž, zejména díky svým rádcům, stále větší pochybnosti o Valdštejnově oddanosti.¹⁴⁰ Mezi zajatými vojáky na švédské straně byl také Jindřich Matyáš Thurn a další důstojníci, které Valdštejn znal osobně. Thurna a další vojáky později Valdštejn propustil. Jindřich Matyáš Thurn na to opustil švédskou armádu a zbytek života strávil v Pobaltí. Thurn zemřel roku 1640 ve věku 73 let.¹⁴¹

Valdštejna ke konci roku 1633 sužovaly také zdravotní problémy. Trpěl zejména dnou a syfilitidou.¹⁴² Na nerozhodnost generalissima měla zřejmě vliv také jeho posedlost horoskopy.

Na konci roku 1633 se Valdštejn s Trčkou a celou jejich armádou usadili strategicky v Plzni. Sled následných událostí nakonec vedl nejen k pádu Valdštejna, ale rovněž k pádu Trčků z Lípy. Valdštejn v Plzni odmítl císařův příkaz na pokračování zimní kampaně a přesunu vojska do Bavorska, kde se nacházela nepřátelská švédská armáda. Švédská armáda posléze dobyla Řezno.¹⁴³ Adam Erdman Trčka 26. prosince 1633 navíc poslal dopis svému švagrovi Kinskému, kde naléhal na jeho přítomnost v Plzni „*pán pospěš sem co nejdříve, aby nebylo nic zmeškáno, neboť snažíme se, abychom ve čtrnácti dnech vojsko shromáždili, a jsme nyní odhodláni odložit maškaru zcela a s pomocí boží dáti dilu gruntovní počátek.*“¹⁴⁴

¹³⁸ J. KOLLMANN, *Valdštejnův konec*, s. 62.

¹³⁹ I. BROŽ, *Velké postavy*, s. 24.

¹⁴⁰ J. KOLLMANN, *Valdštejnův konec*, s. 64.

¹⁴¹ L. MIČEK, *Jan z Bubna*, s. 61.

¹⁴² K. RICHTER, *Sága*, s. 26.

¹⁴³ I. BROŽ, *Velké postavy*, s.35.

¹⁴⁴ *Tamtéž*, s. 38.

Tento dopis vypovídal o tom, že Albrecht z Valdštejna byl v tu dobu připraven přidat se stranu protihabsburské aliance a otočit armádu proti Vídni. Vilém Kinský dorazil do Plzně 9. ledna 1634. S Vilémem Kinským byla v Plzni přítomna i jeho manželka a sestra Adama Erdmana Alžběta. Kinský 10. ledna jednal s Valdštejnem o jeho diplomatických úspěších a potvrzoval dojednaná spojení s Francií, Saskem a Švédskem. Valdštejn ovšem nebyl v dobrém fyzickém stavu. Hned druhý den 11. ledna ohlásil svou rezignaci na velení císařské armády. Většina jeho důstojníků toto rozhodnutí odmítala a žádala, aby Valdštejn v čele armády ještě setrval. Důstojníci Valdštejnovi hromadně slibovali věrnost. Tu si na radu Kinského a Trčky nechal Valdštejn písemně potvrdit. Věrnost svému hlavnímu generalissimu podepsalo 40 nejvyšších císařských důstojníků. Tento akt věrnosti se pomocí dopisu poslaného Valdštejnovým generálem Ottaviem Piccolominim dostal do Vídně, kde se setkal s mnoha teoriemi, proč tento tzn. plzeňský zápis vznikl. Valdštejnovi odpůrci včetně Piccolominia tvrdili, že jde o slib věrnosti v přípravě na Valdštejnův útok na Vídeň. Císař Ferdinand II. po mnoha horlivých poradách reagoval tím, že 24. ledna 1634 vydal dokument, v němž znovu sesadil Valdštejna z vrchního velení a nahradil ho generálem hrabětem Matyášem Gallasem. V císařském patentu vydal rovněž přísně tajný dodatek o zatčení nebo zabití hlavních aktérů celého údajného spiknutí.¹⁴⁵

Do Plzně v lednu 1634 ještě na pozvání Viléma Kinského přijel opět přední zástupce švédské strany Sezima Rašín z Rýzmburka, který následně podal zprávu Janu z Bubna a ten ji tlumočil švédskému kancléři Axelovi Oxenstiernovi. Oxenstiern už Valdštejnovi příliš nevěřil, přesto potvrdil dřívější dohody o pomoci v případě veřejného vystoupení Valdštejna vůči císaři.¹⁴⁶

První Valdštejnovi generálové, kteří projeví větší přízeň Vídni než Valdštejnovi, se o tajném rozsudku dovídají na začátku února. K ostatním vysokým vojenským hodnostářům se samotná informace o sesazení Valdštejna z velení dostala pozvolna v průběhu února. Mimo to byl ještě císařem vydán dvojjazyčný dokument, který podněcoval případné zájemce o budoucí konfiskáty spiklenců, aby se projevíli, a znovu zdůvodňoval nutnost odstranění Valdštejna.¹⁴⁷ Nic netušící Valdštejn mezitím

¹⁴⁵ *Tamtéž*, s. 39–44. Srov. K. RICHTER, *Sága rodu*, s. 29.

¹⁴⁶ L. MIČEK, *Jan z Bubna*, s. 63.

¹⁴⁷ NA Praha, f. Stará manipulace, inv.č.4443a, sign. VI/12.

v Plzni povolal Adama Erdmana Trčku, aby připravil armádu u Prahy. Adam Erdman Trčka ještě přes svého regenta Jindřicha Straku z Nedabylic, který byl rovněž přítomen v Plzni, zorganizoval přesun 12 truhlic se stříbrem a jednu se zlatem z trčkovských Žlebů a čáslavských vesnic na náchodské panství. Činil tak jako ochranu před možným střetem armád ve středních Čechách. Adam Erdman Trčka se vzporou proti císaři počítal od počátku daleko více než samotný generalissimus.¹⁴⁸

Adam Trčka se o degradaci Valdštejna dozvěděl při cestě z Plzně do Prahy. Ihned se vrátil do Plzně. Valdštejn se tedy zprávu o svém odvolání dozvěděl v Plzni právě od Adama Erdmana Trčky 21. února 1634.¹⁴⁹

Valdštejn na nic nečekal a hned dal pokyn k přesunu momentální armády asi 1300 vojáků do Saska. Přesun organizoval Adam Erdman Trčka. Vilém Kinský mezitím připravoval další diplomatické jednání se saským kurfiřtem o konečné pomoci.¹⁵⁰ Přes Stříbro se 24. února dostali do Chebu. Až v Chebu se k Valdštejnovi a jeho nejbližším dostal přesný text císařského patentu z 24. ledna.¹⁵¹ Ten ho jen utvrdil v přesvědčení o nutnosti opustit zemi a začít aktivně spolupracovat s exilovými předáky. Jeho nerozhodnost ho však ještě tentýž den stála život.

10. Pád Trčků z Lípy

Adam Erdman Trčka z Lípy zemřel v Chebu při císařské akci na odstranění generalissima, vrchního velitele císařské armády, Trčkova příbuzného a blízkého Albrechta z Valdštejna, dne 25.2.1634.¹⁵² Adam Erdman Trčka byl však zavražděn o několik hodin dříve a na jiném místě než samotný generalissimus, a to se svým druhým švagrem Vilémem Kinským, generálem Ilovem a rytmistrem Niemannem na chebském hradě. Tam byli vylákáni na slavnostní večeři svými plukovníky. Samotný Adam Erdman Trčka se při útoku bránil nejdéle a probodoval se až k zavřené bráně hradu, kde prohrál souboj s jedním z dragounů a byl proboden rapírem.¹⁵³ Jeho tělo mělo být společně s ostatními převezeno do Vídně. Nakonec však byli spiklenci

¹⁴⁸ M. MRÁZKOVÁ, *Jan Petr*, s. 34.

¹⁴⁹ I. BROŽ, *Velké postavy*, s. 45.

¹⁵⁰ *Tamtéž*, s. 47.

¹⁵¹ *Tamtéž*, s. 49.

¹⁵² V. T. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 698.

¹⁵³ K. RICHTER, *Sága*, s. 27–28.

pohřbeni ve Stříbře. Valdštejnovo tělo bylo později převezeno do Valdic, a nakonec do Mnichova Hradiště. Ostatky Trčky zůstaly ve Stříbře a byly znovu objeveny až při kopání elektrického kabelu roku 1953. Jejich pravost je dodnes předmětem bádání.¹⁵⁴ Chebští vrazi byli později od císaře odměněni zkonfiskovanými pozemky.

Marie Magdalena Trčková se tragické smrti synů a rozpadu velkolepého dominia, které pomáhala roky budovat, nedožila. Zemřela 8. ledna 1633. Pochována je ve Světlé nad Sázavou.¹⁵⁵

Jan Rudolf Trčka byl v té době již sedmdesátiletý šlechtic, kterému během jednoho roku zemřela manželka, dva synové a zeť. Přitom ještě v lednu 1634 mu z Plzně Adam Erdman Trčka prostřednictvím svého hejtmana Václava Klusáka z Kostelce poslal vzkaz o velkolepé budoucnosti Trčků. Mladý Trčka měl údajně po plánovaném spojení proticísařských sil a převratu proti Habsburkům dostat Kladské hrabství a knížecí titul k tomu. Jan Rudolf Trčka si přál, aby se takového úspěchu dožil, a již plánoval a snil o tom, jak by celé knížectví s fungovalo například z hospodářského hlediska (smiřické panství by se věnovalo rybníkářství, opočenské obilnictví, v horských oblastech by se těžilo dřevo a chovali jeleni...) Ve výpovědi Václav Klusák také zmínil, že Trčkové nepočítali s návratem šlechty žijící v exilu, respektive, že Trčkové neměli v plánu vracet některé levně nakoupené pobělohorské pozemky.¹⁵⁶

V souvislosti s valdštejnskou aférou byl Jan Rudolf Trčka v květnu 1634 hned několikrát vyslýchán. Rovněž s ním byl zahájen soud, který trval až do roku 1636. Během výslechů se už na opočenský zámek nevrátil a pobýval ve svém domě na Hradčanech v Praze.¹⁵⁷ Starý Trčka se nejspíše tam snažil ještě narychlo zachránit alespoň část rodového majetku. Druhého července 1634 proto sepsal svou již druhou závěť, ve které odkázal část majetku své ovdovělé dceři Alžbětě, provdané Kinské, část druhé dceři Johaně, provdané Švamberkové, a část vnučce, dceři zavražděného syna Adama Erdmana, Marii Isabele Trčkové. Konkrétně šlo o panství Opočno,

¹⁵⁴ Jiří SLAVÍK, *K pohřebišťům Trčků z Lípy – Adam Erdman Trčka z Lípy, Panorama* 23, 2015, s. 78–82.

¹⁵⁵ F. HRUBÝ, *Marie Magdalena*, s. 216. Srov. J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 389.

¹⁵⁶ J. ŠŮLA, *Kladsko*, s. 152.

¹⁵⁷ Kateřina PASTYŘÍKOVÁ, *Kuchyně Trčků z Lípy na zámku Opočno v roce 1635*, in *Východočeské listy historické*, Hradec Králové 2004, 21, s. 335.

Smiřice a statky Adršpach a Šaclířov.¹⁵⁸ Zvláště potom statek Černíkovice odkázal snaše Maxmilliáně z Harrachu. Ostatní majetky na Čáslavsku a Vysočině odkázal svým blízkým jako třeba Adamu Mladšímu z Valdštejna nebo Petrovi Švihovskému z Rýzmburka.¹⁵⁹

Jan Rudolf Trčka z Lípy zemřel ještě v témž roce 1634, konkrétně 29. září, a to v Německém Brodě. Jeho tělo je pochováno vedle manželky Marie Magdaleny ve Světlé nad Sázavou.¹⁶⁰

11. Konfiskace majetků

Říšskému hraběti Adamu Erdmanovi Trčkovi z Lípy byl posmrtně konfiskačním patentem z 29. března 1634 zabaven celkový majetek, odhadovaný na 872 464 zlatých rýnských.¹⁶¹ Konkrétně šlo o statek Adršpach, statek Černíkovice, statek Doubravice nad Úpou, statek Dubenec, statek Miskolezy, statek Třebešov, statek Rýzmburk, panství Náchod, panství Nové Město, statek Slatina a statek Šaclířov.¹⁶²

Císařský dvůr měl potřebu se vypořádat nejen s Adamem Edmanem Trčkou jako jedním z hlavních činitelů plánovaného spiknutí, ale potrestat celý jeho rod. Důvodem bylo také to, že většina majetku byla formálně napsána stále na Jana Rudolfa, i když na nich hospodařil již Adam Erdman. Roku 1635 se proto konal soud o osudu zbylého majetku rodu Trčků z Lípy. Celý zbylý majetek Trčků byl 17. dubna 1635 zkonfiskován. 19. května 1636 se k procesu připojila další císařská rezoluce, která schválila vlastnictví zkonfiskovaného majetku ve prospěch královské komory a prohlásila památku Jana Rudolfa a Marie Magdaleny Trčkových za prokletou na věčné časy zejména v důsledku spolupráce se zrádcem Albrechtem z Valdštejna, ale také za nejasný postoj ve stavovském povstání.¹⁶³

Poslední tečkou za pádem tohoto rodu stojí datum 9. června 1636, kdy bylo rozhodnuto o vymazání závěti a majetků Trčků z Lípy z desek zemských a zamítnuto dědické řízení. Takto zabavený majetek byl odhadnut na 3,1 milionu zlatých

¹⁵⁸ V. T. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 698.

¹⁵⁹ *Tamtéž*, s. 685.

¹⁶⁰ J. ŠŮLA, *Dva kšafy*, s. 166.

¹⁶¹ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 683.

¹⁶² *Tamtéž*, s. 679–683.

¹⁶³ J. ŠŮLA, *Kladsko*, s. 154.

rýnských.¹⁶⁴ Jednotlivé statky a panství byly již v průběhu roku 1636 převedeny na nové majitele. Novými majiteli se stali výlučně vysocí členové císařské armády nebo účastníci chebských vražd.¹⁶⁵

Jediného majetku se nakonec dočkala jen Maxmiliana, rozená z Harrachu. Té bylo vyplaceno věno 30 000 zlatých, na které bylo pojištěno opočenské panství. Maxmiliana se později znovu vdala a měla ještě šest dětí. Marie Isabela Trčková, jako jediná dcera Adama Erdmana, která se dožila dospělosti, se vdala za Zikmunda hraběte Gotzena a zemřela roku 1662.¹⁶⁶

Náchodské panství se statky Rýzmburk, Třebešov a Miskolezy dostal hrabě František Octavio Piccolomini za věrné služby spojené s organizací odstranění Valdštejna. Tento majetek mu císař daroval hned 4. května 1634. Piccolomini tak byl mezi prvními obdarovanými.¹⁶⁷

Panství Nové Město nad Metují získal 17. června roku 1634 hrabě Walter z Leslie. Ten byl na rozdíl od Octavia Piccolominiho přímo účasten v akcích v Chebu 25. února 1634.¹⁶⁸

Největší opočenské panství získali 28. prosince 1635 hrabata Jeroným a Rudolf Colloredové z Wallsee. Bratři jej dostali za zajetí Valdštejnova generála Jana Oldřicha hraběte Schaffgotsche. Generál Schaffgotsch byl zajat 24. února 1634 ve Slezsku. Později byl popraven a statky mu byly taktéž zkonfiskovány. Vzhledem k velikosti opočenského panství ho bratři Colloredové nedostali úplně zadarmo, nýbrž se slevou 300 000 zlatých rýnských. Odhadní cena byla vyčíslena na 351 456 zlatých rýnských, a tak rozdíl doplatili. Z doplacené sumy 51 456 zlatých rýnských bylo vyplaceno výše psané věno vdově Maxmilianě Trčkové.¹⁶⁹ Oba bratři Colloredové stále bojovali v probíhající třicetileté válce. Jeroným zemřel roku 1638 a jediným majitelem se tak stal Rudolf Colloredo. Ten se však na Opočně kvůli vojenským povinnostem mnoho nezdržoval. Mimo to Opočno několikrát vydrancovali Švédové a panství přestalo prosperovat tak jako za Trčků. Po Rudolfu Colloredovi

¹⁶⁴ T. V. Bílek, *Dějiny konfiskací*, s. 714.

¹⁶⁵ J. ŠŮLA, *Kladsko*, s. 154.

¹⁶⁶ J. ŠŮLA, *Dva kšafy*, s. 167.

¹⁶⁷ T. V. Bílek, *Dějiny konfiskací*, s. 680.

¹⁶⁸ *Tamtéž*, s. 681.

¹⁶⁹ *Tamtéž*, s. 683.

(1657) území zdědil jeho synovec Ludvík Colloredo, který se již o Opočensko staral více.¹⁷⁰

Smiřické panství mělo podobný osud jako všechna předešlá zboží. Získal jej darovací listinou z 12. dubna 1636 hrabě Matyáš Gallas z rodu Clam–Gallasů.¹⁷¹ Matyáš Gallas získal po Albrechtu z Valdštejna také panství Frýdlant a Liberec. Všechna tato nově nabytá panství však využíval pouze jako zdroj peněz na podporu ve třicetileté válce.¹⁷²

Statek Doubravice nad Úpou získal bývalý trčkovský regent Jindřich Kustoš ze Zubří a Lipky. Statek Šaclířov a Žireč dostali do správy Jezuité. Město Chotěboř získal Jaroslav Sezima Rašín z Rýzmburku. Ten stejný Sezima Rašín, který dříve sloužil u Trčků a později v exilu jednal s Valdštejnem o možném svržení Habsburků. Za svou zprávu, kterou o celém valdštejnském spiknutí později napsal, byl ještě roku 1638 povýšen do panského stavu.¹⁷³ Ostatní drobné statky byly rozděleny mezi vojenské důstojníky nebo méně majetnou šlechtu. Některé majetky jako třeba statek Kounice nechal císař svému synovi Ferdinandu III.¹⁷⁴

¹⁷⁰ F. MUSIL – L. SVOBODA, *Hrady*, s. 105.

¹⁷¹ SOA Litoměřice, f. *Rodinný archiv Clam–Gallasů*, inv. č. 1800, kart. č. 504.

¹⁷² Ondřej TIKOVSKÝ, *Panství Smiřice za vlády rodu Gallasů*, in *Východočeské listy historické*, Hradec Králové 2004, 21, s. 320.

¹⁷³ T.V. Bílek, *Dějiny konfiskací*, s. 453–454.

¹⁷⁴ *Tamtéž*, s. 705.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat postupný vývoj rodu Trčků z Lípy a jejich následný rychlý pád po roce 1634. Práce nejprve začala popisem historie rodu od jeho samotného počátku, tedy od začátku 15. století. Z rané historie rodu práce vybrala pouze nejdůležitější osoby, kde poukázala na jejich přínos. Hlavní část práce se soustředila na 17. století a postupně objasňovala příčiny zejména majetkového a společenského vzestupu tohoto českého šlechtického rodu. Konkrétně popisovala situaci Trčků po stavovském povstání. Tehdy manželé Trčkovi – Jan Rudolf a Marie Magdalena nakupovali výhodně statky zejména ve východních Čechách, kde budovali ucelené dominium. V jejich plánu bylo vybudované území předat synovi Adamovi Erdmanovi Trčkovi. Trčkové měli také velké pozemky na Vysočině. V první části práce se tedy podařilo popsat historický vývoj rodu Trčků z Lípy do stavovského povstání a proces nákupů jednotlivých panství a statků po bitvě na Bílé hoře. U významnějších pozemků byly popsány i osudy předešlých majitelů nebo částky, které Trčkové z Lípy zaplatili.

Další část práce se zabírala potomky manželů Jana Rudolfa a Marie Magdaleny. Nejpodrobněji se práce zaměřuje na nejstaršího syna Adama Erdmana Trčku. Ten spravoval a rozšiřoval část pozemků ještě za života rodičů. Více se však soustředil na vojenskou kariéru ve třicetileté válce. Díky spolupráci s Albrechtem z Valdštejna se mu podařilo dosáhnout vysoké vojenské hodnosti a velel i své vlastní armádě. Práce zmiňuje i jeho soukromý život, kdy se oženil s hraběnkou Maxmilianou z Harrachu. S manželkou měl dceru Isabelu Trčkovou. Maxmilianu mu sice před Isabelou porodila ještě dva syny, ale ti nicméně zemřeli ještě v dětství. Adam Erdman zemřel nečekaně při chebských vraždách roku 1634 a Trčkové se tak ocitli bez dědice.

Práce krom života Adama Erdmana sledovala také život jeho sestry Alžběty Trčkové. Ta se provdala za Viléma Kinského, který rovněž spolupracoval s Albrechtem z Valdštejna. Alžběta žila v saském exilu, ale s rodiči zůstala nadále v kontaktu. Práce zmiňuje také její osud po pádu rodu v roce 1634. Nepodařilo se zjistit ucelenější informace o životech dalších dvou potomků Jana Rudolfa a Marie Magdaleny, tedy Johany a Viléma. Důvodem jsou zejména velmi omezené zdroje

a fakt, že oba žili trvale v exilu a nezasáhli výrazně do závěrečných událostí tohoto rodu.

Práce kromě závěrečného přehledu zkonfiskovaných statků a jejich nových majitelů sledovala situaci poddaných. Kapitola o selské rebelii objasňuje celkový obraz a průběh tohoto povstání. Revolta, jež měla počátek v trčkovském opočenském panství, byla po více jak měsíci trvání potlačena císařskými vojsky generála Huerty a generála Valdštejna. V této kapitole bylo cílem vysvětlit příčiny a následky této selské nevole.

Doba, kterou se práce zabývá – tedy z největší části třicetiletou válkou, byla jistým předělem, kdy do české společnosti přicházelo mnoho zahraniční šlechty. Tito noví majitelé jednotlivá panství využívali zpočátku pouze jako finanční zdroje a nejevili zájem o začlenění do české kultury.

Seznam pramenů a edic

- NA Praha, fond Česká dvorská kancelář, inv. č. 1007, kart. č. 786.
- NA Praha, fond Stará manipulace, inv. č. 4443a, sign. VI/12.
- NA Praha, fond Stará manipulace, inv. č. 3009, sign. 109/20.
- SOA Litoměřice, fond Rodinný archiv Clam–Gallasů, inv. č. 1800, kart. č. 504.
- SOkA Rychnov nad kněžnou, fond AM Opočno, inv. č. 374, sign. 20, kart. č. 42.
- SOkA Rychnov nad Kněžnou, fond AM Dobruška, sign. A/13.
- SOkA Rychnov nad Kněžnou, fond AM Dobruška, sign. A/1 '1.
- SOkA Rychnov nad Kněžnou, fond AM Dobruška, inv.č. 18.
- SOkA Rychnov nad Kněžnou, fond AM Dobruška, kn. č. 6, fol. 98.
- SOkA Rychnov nad Kněžnou, fond AM Dobruška, kn. č. 6, kart. č. 351, inv. č. 56.
- SOkA Rychnov nad Kněžnou, fond AM Dobruška, kn. č. 35, fol. 128.
- SOkA Rychnov nad Kněžnou, fond AM Dobruška, kn. č. 35, fol. 130.
- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 3*, ed. František PALACKÝ, Praha 1844.
- Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích 5*, ed. František PALACKÝ, Praha 1862.
- Berní rejstříky z roku 1544 a 1620*, ed. Václav PEŠÁK, Praha 1953.
- Dějiny českého státu v dokumentech*, ed. Zdeněk VESELÝ, Praha 2003.
- Listy a listiny z dějin československých 869–1938*, ed. Karel DOSKOČIL, Praha 1938.

Seznam literatury

- BÍLEK, Václav Tomáš, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, Praha 1882.
- BRANDEJS, Čestmír, *Opočno ve výuce dějepisu*, Orlické hory a Podorlicko 11, 2001, s. 105–111.
- BROŽ, Ivan, *Velké postavy rodu Kinských*, Praha 2001.
- ČÁŇOVÁ, Eliška, *K Problematice povstání r. 1628 na trčkovských panstvích v Podorlicku*, Orlické hory a Podorlicko 6, 1974, s. 95–112.
- HALADA, Jan, *Lexikon české šlechty*, Praha 1992.
- HEJNA, Antonín, *Opočno: státní zámek a památky v okolí*, Praha 1962.

- HOFFMAN, Michal, *Ke strategii a organizaci povstání na trčkovských panstvích roku 1628*, Orlické hory a Podorlicko 14, 2007, s. 285–298.
- HRUBÝ, František, *Marie Magdalena Trčková* In *Královny a kněžny české*, Praha 1996, s. 212–216.
- JANÁČEK, Josef, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 1987.
- JANÁČEK, Josef, *Ženy české renesance*, Praha 1996.
- JANÁČEK, Josef, *Valdštejnova smrt*, Praha 1970.
- JANÁČEK, Josef, *Valdštejn a jeho doba*, Praha 2003.
- KASÍK, Stanislav, MAŠEK, Petr; MŽYKOVÁ, Marie, *Lobkoviczové, dějiny a genealogie rodu*, České Budějovice 2002.
- KOLLMANN, Josef, *Valdštejnův konec: historie 2. generalátu 1631–1634*, Praha 2001.
- KOŘÁN, Ivo a Jiří ZAHÁLKA, *Smiřice: Stručné dějiny města*, Hradec Králové 1975.
- LÁSKA, Jaroslav, *Někdejší Opočensko a jeho obyvatelé v urbářích panství ze XVI. až XVIII. století: články a studie*, Orlické hory a Podorlicko 9, 1999, s. 96–122.
- LÁSKA, Jaroslav, *Vzestup a pád Trčků z Lípy*, HG Heraldika a genealogie, roč. XX., 1987, s. 37–52.
- MATOUŠ, Václav, *Velká Selská rebelie na opočenském panství roku 1628*, Orlické hory a Podorlicko 11, 2001, s. 160–165.
- MATOUŠ, Václav, *Selské povstání 1628*, Dobruška 1998.
- MATOUŠ, Václav, *Úloha města Dobrušky v selském povstání roku 1628*, Orlické hory a Podorlicko 1, 1968, s. 119–150.
- MAREŠ, Václav – PEŠKA Rostislav, *Historický vývoj města Opočno*, Orlické hory a Podorlicko 11, 2001, s. 142–153.
- MAREŠ, Václav – PEŠKA, Rostislav, *Myslivost na Opočensku*, Orlické hory a Podorlicko 11, 2001, s. 156–159.
- MENČÍK, Ferdinand, *Dějiny města Jičína*, Jičín, 1906.
- MIČEK, Ladislav, *Jan z Bubna, válečník a diplomat*, Uhřetovské 2016.
- MÍKA, Alois. *Majetkové rozvrstvení české šlechty v předbělohorském období*, in *Sborník historický*, sv. 15, Praha 1967.
- MRÁZKOVÁ, Markéta, *Jan Petr Straka z Nedabylic: hrabě, mecenáš, zakladatel Strakovy akademie*, Nové Město nad Metují 2014.

- MUSIL František – SVOBODA, Ladislav, *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*, Ústí nad Orlicí 1998.
- PASTYŘÍKOVÁ, Kateřina, *Kuchyně Trčků z Lípy na zámku Opočno v roce 1635*, in *Východočeské listy historické*, Hradec Králové 2004, 21, s. 335–340.
- PAVLOVEC, Ondřej, *Trčkové z Lípy na opočenském panství*, diplomová práce, Filosofická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2008.
- PLEVA, František, *Ledeč nad Sázavou: dějiny města*, Ledec nad Sázavou 1997.
- PEŠKA, Rostislav, *Vývoj městské správy Opočna*, *Orlické hory a Podorlicko* 11, s. 173–178.
- POLIŠENSKÝ, Josef a Josef KOLLMANN, *Valdštejn: ani císař, ani král*, Praha 1995.
- PTÁČEK, Josef, *Dobruška a Opočno*, Praha 2008.
- RATHOUSKÝ, Václav – LIKOVSKÝ, Zbyněk, *Opočno 1068–2000*, Praha 2006.
- RICHTER, Karel, *Sága rodu Kinských*, Praha 2008.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého, I. Díl Chrudimsko*, Praha 1993.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého, II. Díl Hradecko*, Praha, 1994.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého, V. Díl Podkrkonoší*, Praha 1995.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého, XII. Díl Čáslavsko*, Praha 1997.
- ŠIMEK, Tomáš, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, VI východní Čechy*, Praha 1989.
- SLAVÍK, Jiří, *K pohřebišťům Trčků z Lípy – Adam Erdman Trčka z Lípy*, *Hlinné* 2015, 23, 78–82.
- STLOUKAL, Karel, *Polyxena z Lobkovic*, in *Královny a kněžny české*, Praha 1996, s. 217–224.
- ŠŮLA, Jaroslav, *Dva kšafy Jana Rudolfa Trčky z Lípy: materiály a edice*, *Stopami dějin Náchodska* 5, 1999, 5, 159–169.
- ŠŮLA, Jaroslav, *Kladsko v plánech účastníků valdštejnského spiknutí*, *Kladský sborník*, 1998, s. 149–156.

ŠŮLA, Jaroslav, *První dvě privilegia města Opočna*, Sborník prací východočeských archivů, Zámrsk 2004.

ŠŮLA, Jaroslav, *Ze života a působení kněží podobojí v Dobrušce před třicetiletou válkou*, Orlické hory a Podorlicko 18, 2011, s. 59–99.

TIKOVSKÝ, Ondřej, *Panství Smiřice za vlády rodu Gallasů*, in *Východočeské listy historické*, Hradec Králové 2004, 21, s. 319–333.

VALENTA, Aleš, *Dějiny rodu Kinských*, České Budějovice 2004.

ŽIVOTSKÁ, Jana, *Opočno*, Praha 1992.

Seznam zkratek

AM	Archiv města
Č.	Číslo
F.	Fond
Fol.	Folio
Inv.	Inventární
Kart.	Karton
Kn.	Kniha
Na	Národní archiv
Sign.	Signatura
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv

Jmenný rejstřík

A

Adam Erdman Trčka.... 6, 2, 14, 16, 23,
25, 26, 28, 29, 30, 33, 37
Albrecht z Valdštejna 2, 13, 14, 20, 21,
22, 24, 25, 26, 31, 33
Alžběta Trčková..... 20, 23

B

Barbora z Bibrštejna 6
Burian I. Trčka..... 3, 4
Burian II. Trčka 5
Burian III. Trčka 7, 8

C

Colloredové z Wallsee..... 31

F

Ferdinand II. 13, 23, 24, 27

J

Jan Rudolf Trčka 4, 8, 9, 6, 1, 2, 3, 7, 8,
9, 13, 20, 23, 24, 29, 30, 33, 37
Jan Trčka..... 5
Jaroslav Trčka 7
Jindřich Kustoš ze Zubří 15, 32
Jindřich Matyáš Thurn 9
Jiří Lobkovic 9, 10
Jiří Ostrovský..... 16
Jiří z Poděbrad 3, 4
Johana Trčková..... 23
Johanka z Březovic 4, 5

K

Kašpar z Questenberga 16
Kateřina z Gutštejna 8
Kateřina ze Šelmberka..... 4
Kryštof Jaroslav Trčka..... 7, 8

L

Ladislav Popel mladší z Lobkovic..... 9

M

Magdalena ze Salmu 10, 11
Marie Magdalena... 4, 9, 11, 12, 13, 14,
15, 16, 22, 23, 24, 29, 30, 36
Marie Magdalena Trčková 8, 6, 1, 2, 9,
13, 33
Matyáš Gallas 32
Maxmilian I 6
Maxmilian 6, 30, 31
Maxmilian z Harrachu..... 23
Mikuláš Trčka..... 1, 3
Mikuláš Trčka mladší 3, 4, 5
Mikuláš Trčka starší 4

O

Octavio Piccolomini 31
Oldřich Kinský 21
Otto z Oppersdorfu 16, 20

R

Radslav Kinský..... 21
Rudolf Colloredo 32
Rudolf II 7, 9, 10, 12

T

Trčkové z Lípy 2, 4, 8, 9, 10, 1, 2, 3, 4,
6, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 22, 23,
24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 36,
37

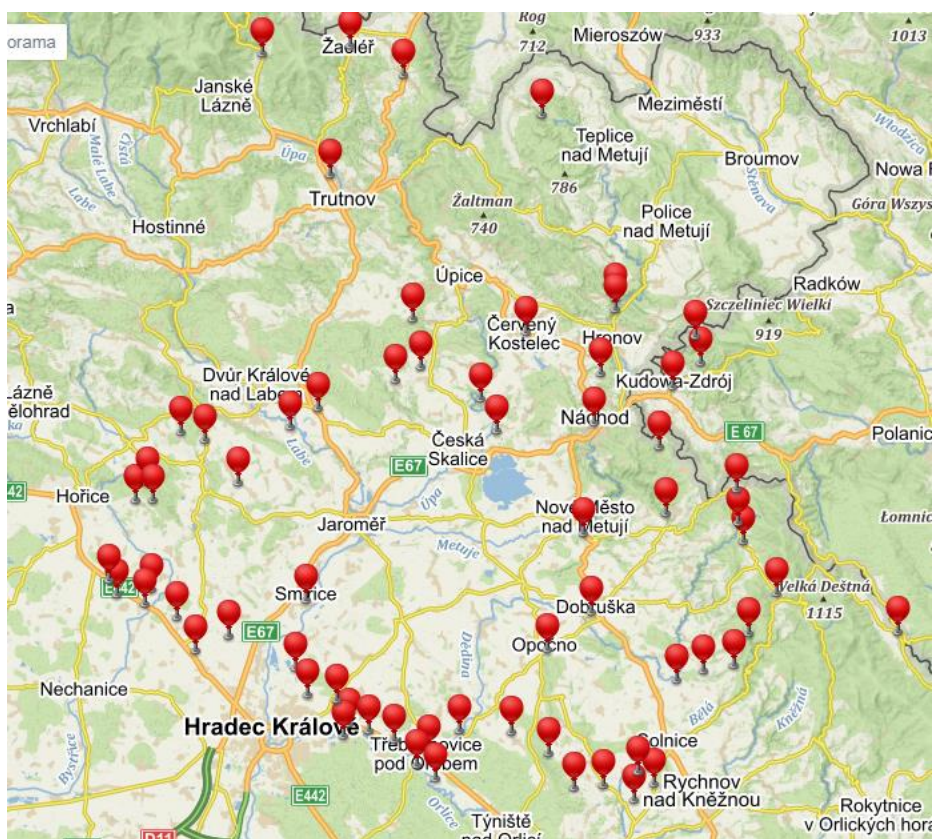
V

Valdštejn.... 2, 9, 13, 14, 22, 24, 25, 26,
27, 28, 29, 36, 37
Vilém II. Trčka 23
Vilém Kinský 9, 21, 22, 26, 28
Vilém Trčka.... 5, 6, 7, 8, 20, 21, 26, 28
Vilém z Rožmberka..... 9
Vladislav Jagelonský 4
Vratislav z Pernštejna 6

Z

Zdeňkem Lev Libštejnský 16

Přílohy

¹⁷⁵ Přibližný rozsah Trčkovského majetku na přelomu 20. a 30. let 17. století. Vytvořeno autorem pomocí Mapy.cz

¹⁷⁶ Ohraničení mohutného dominia spojením panství Opočno, Náchod, Nové Město, Smiřice a statků Černíkovice, Rýzmrk, Třebešov, Žíreč. Královské město Jaroměř vně označené oblasti Trčkům nepatřilo.